

KLP

**3. kvartalsregnskap
KLP Konsern, Bærekraft
og KLP**

Innholdsfortegnelse

KLP Konsern	4
Rapport tredje kvartal 2021	4
Resultatregnskap.....	14
Balanse	16
Egenkapitaloppstilling	17
Kontantstrømoppstillingen	18
Noter til regnskapet	18
Note 1 Regnskapsprinsipper og -estimer	18
Note 2 Segmentinformasjon	20
Note 3 Premieinntekter for egen regning.....	23
Note 4 Andre inntekter	23
Note 5 Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	23
Note 6 Driftskostnader	24
Note 7 Andre kostnader.....	24
Note 8 Investeringseiendommer	24
Note 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	24
Note 10 Innlån	33
Note 11 Virkelig verdi hierarki.....	35
Note 12 Likviditetsrisiko.....	39
Note 13 Renterisiko	46
Note 14 Kredittrisiko	50
Note 15 Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	58
Note 16 Annen kortsiktig gjeld	58
Note 17 Kapitalkrav	58
Note 18 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	61
Note 19 Pensjonsforpliktelser.....	64
Nøkkeltall - akkumulert.....	65
Bærekraftsregnskap	69
Integrere samfunnsansvar i all vår virksomhet	69
MEDARBEIDERSTATISTIKK.....	69
KLIMA OG MILJØ	70
Øke investeringer som fremmer en bærekraftig utvikling og støtter opp om våre finansielle mål.....	72
ØKE KLIMAVENNLIGE INVESTERINGER.....	72
FINANS I UTVIKLINGSLAND	76
SÅKORNINVESTERINGER.....	77
Påvirke selskaper og bransjer til mer bærekraftig drift	78
ENGASJERT OG ANSVARLIG EIER.....	78
Utvikle produkter og tjenester som bidrar til positiv samfunnsutvikling	80
UTLÅNSVIRKSOMHET	80
Kommunal Landspensjonskasse	83
Resultatregnskap.....	83
Balanse	85

Egenkapitaloppstilling	87
Kontantstrømoppstilling	88
Noter til regnskapet	88
Note 1 Regnskapsprinsipper og -estimer	88
Note 2 Verdiendring eiendomsinvesteringer	90
Note 3 Premieinntekter for egen regning.....	90
Note 4 Erstatninger.....	90
Note 5 Forsikringsrelaterte driftskostnader	90
Note 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	90
Note 7 Virkelig verdi hierarki	103
Note 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	111
Note 9 Forpliktelser	114
Note 10 Kapitalkrav	114
Note 11 Leieavtaler	117
Note 12 Pensjonsforpliktelser.....	118
Note 13 Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen.....	119
Note 14 Premiereserve	119

KLP Konsern

3. kvartal 2021

Rapport tredje kvartal 2021

Godt resultat for kunder og eiere etter tre kvartaler i 2021

- Verdijustert avkastning ble i tredje kvartal 1,1 prosent, 5,6 prosent hittil i år, mens bokført avkastning ble 0,9 prosent i kvartalet og er etter tredje kvartal på 3,5 prosent.
- Resultatet siste kvartal er påvirket av høyere renter og et svakt positivt aksjemarked.
- Datterforetakene leverer gode resultatbidrag.

KLP – et kundeeiet konsern

KLP-konsernet består av følgende foretak: Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og datterforetakene KLP Banken, KLP Skadeforsikring, KLP Kapitalforvaltning, KLP Forsikringservice og KLP Eiendom.

Konsernet hadde ved utgangen av tredje kvartal en forvaltningskapital på 872,5 milliarder kroner, en økning på 1,9 milliarder kroner i tredje kvartal og 65,3 milliarder kroner hittil i år.

Konsernets totalresultat er på 1,2 milliarder kroner (0,9)¹ etter tredje kvartal.

Kommunal Landspensjonskasse

Pensjonsordninger innenfor offentlig sektor tilbys og administreres av konsernets morselskap Kommunal Landspensjonskasse. Av KLPs forvaltningskapital på 694,5 milliarder kroner, er 634,1 milliarder knyttet til forsikringsforpliktelser innenfor offentlig tjenestepensjon.

Resultat tredje kvartal 2021

Avkastningsresultat

KLP oppnådde et avkastningsresultat, avkastning ut over det foretaket har garantert til sine kunder, på 9,3 milliarder kroner (6,8) etter tredje kvartal. Verdijustert avkastning på kollektivporteføljen ble 1,1 prosent i tredje kvartal og 5,6 prosent hittil i år, mens bokført avkastning ble 0,9 prosent i kvartalet og 3,5 prosent hittil i år.

Risikoresultat

Risikohendelsene i bestanden gjennom året er innenfor forventninger, men varierer fra kvartal til kvartal. Resultatet utgjorde 332 millioner kroner i kvartalet, og 625 millioner hittil i år.

---

1. Tall i parentes angir verdi for tilsvarende periode i 2020.

Administrasjonsresultat

Foretakets administrasjonsresultat viser et overskudd på 159 millioner kroner hittil i år, hvorav 98 millioner i kvartalet. Forsikringsrelaterte driftskostnader utgjør 891 millioner kroner (825) hittil i år.

Samlet resultat

Samlet resultat til foretaket er på 1,2 milliarder kroner (0,9) hittil i år. Kunderesultatet er 9,5 milliarder kroner (7,0) hittil i år.

Millioner kroner	Kunder	Foretak	Sum
Avkastningsresultat	9152	196	9 348
Risikoresultat	313	313	625
Rentegarantipremie		188	188
Administrasjonsresultat		159	159
Andre inntekter fra teknisk regnskap		6	6
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen og andre inntekter/kostnader i ikke-teknisk regnskap		838	838
Skatt		.276	-276
Andre resultatelementer		-194	-194
Resultat etter 3. kvartal 2021	9 464	1229	10 693
Resultat etter 3. kvartal 2020	7007	906	7913

Finansiell soliditet og kapitalforhold

Forvaltningskapitalen i KLP har økt med 1,7 milliarder kroner i tredje kvartal og utgjør 694,5 milliarder kroner. Premiereserven økte i samme periode med 4,7 milliarder kroner til 482,4 milliarder kroner.

Kursreguleringsfondet har økt med 0,9 milliarder kroner i kvartalet og utgjør 68,6 milliarder kroner etter tredje kvartal.

Uten bruk av overgangsregler er foretakets solvenskapitaldekning (SCR) på 289 prosent. Ved å hensynta overgangsordningen for tekniske avsetninger, ble kapitaldekningen 326 prosent. KLP har et mål om at kapitaldekningen skal ligge over 150 prosent uten bruk av overgangsregler. Soliditeten ligger godt over dette målet og bekrefter foretakets sterke soliditet.

Nøkkeltall

Prosent	Per 30.09.2021	Per 30.09.2020
Bokført avkastning	3,5	3,2
Verdijustert avkastning	5,6	1,4
Verdijustert inkl. merverdier i hold-til-forfall og utlån	4,4	3,1
<i>Avkastningstallene gjelder kollektivporteføljen</i>		
Kapitaldekning Solvens II	289	264
Kapitaldekning Solvens II med overgangsregler	326	353

Premieinntekter

Premieinntektene eksklusive mottatt premiereserve ved tilflytting, utgjør 41,2 milliarder kroner (26,2) ved utgangen av kvartalet.

Erstatninger

Utbetalte pensjoner og andre erstatninger, eksklusive avgitt premiereserve ved fraflytting utgjorde 16,3 milliarder kroner (15,3) hittil i år.

Forvaltning av kollektivporteføljen

Eiendelene i kollektivporteføljen utgjorde 644,2 milliarder kroner (582,1) og var investert som vist nedenfor:

Eiendeler	Per 30.09.2021		Per 30.09.2020	
	Andel	Avkastning	Andel	Avkastning
Alle tall i prosent				
Aksjer	27,9 %	15,2 %	21,7 %	-1,7 %
Omløpsobligasjoner	14,5 %	-0,9 %	17,4 %	5,3 %
Anleggs-/HTF-obligasjoner	28,3 %	2,6 %	30,0 %	2,7 %
Utlån	12,2 %	1,2 %	13,3 %	1,7 %
Eiendom	13,0 %	6,0 %	12,9 %	2,6 %
Andre finansielle eiendeler	4,1 %	0,7 %	5,0 %	1,3 %

Aksjer

Samlet eksponering i aksjer og alternative investeringer, inkludert aksjederivater, var 27,9 prosent ved utgangen av tredje kvartal. Samlet avkastning for aksjer og alternative investeringer ble 2,1 prosent i kvartalet. Avkastningen for KLPs globale aksjer var 0 prosent, mens KLPs norske aksjeportefølje hadde en avkastning på 4,3 prosent i kvartalet.

Omløpsobligasjoner og pengemarked

Omløpsobligasjoner utgjorde 14,5 prosent, mens pengemarkedsinstrumenter utgjorde 4,1 prosent av eiendelene i kollektivporteføljen ved utgangen av tredje kvartal. Norske og amerikanske renter steg noe gjennom kvartalet, mens europeiske renter var omtrent uendret. KLPs globale statsobligasjonsindeks fikk en valutasikret avkastning på 0 prosent i kvartalet, mens avkastningen på den norske statsobligasjonsindeksen var minus 0,8 prosent.

Kvartalsavkastningen for KLPs globale kredittobligasjonsindeks ble 0 prosent. Samlet oppnådde omløpsobligasjoner en avkastning på 0 prosent i tredje kvartal. Pengemarkedsavkastningen var 0,1 prosent i kvartalet.

Anleggsobligasjoner

Investering i anleggs- og hold-til-forfall-obligasjoner utgjorde 28,3 prosent av kollektivporteføljen per 30.09. Ikke-regnskapsførte merverdier i kollektivporteføljen utgjorde 7,8 milliarder kroner per 30.09. Porteføljen er godt diversifisert, og består av papirer utstedt av låntakere med høy kredittverdighet. Avkastning målt til amortisert kost var 0,8 prosent i tredje kvartal.

Eiendom

Eiendomsinvesteringer, inkludert norske og internasjonale eiendomsfond, utgjorde 13,0 prosent av kollektivporteføljen. Eiendomsverdiene i kollektivporteføljen er skrevet opp med 731 millioner kroner i kvartalet, og 2,7 milliarder kroner hittil i år. Kollektivporteføljens eiendomsinvesteringer oppnådde en avkastning på 6,0 prosent hittil i år.

Utlån

Utlån i kollektivporteføljen utgjør 77,7 milliarder kroner. Dette er fordelt med 64,9 milliarder kroner i utlån til offentlig sektor, 2,2 milliarder til lån med statsgaranti, 3,0 milliarder i pantesikrede boliglån og resterende 7,5 milliarder til andre lån med pant. Utlånsporteføljen er kjennetegnet av høy kvalitet, uten tap på kommunelån og meget beskjedne avsetninger til tap på boliglån. Ikke-regnskapsførte merverdier i utlånsporteføljen (fastrentelån) utgjorde 459 millioner kroner per 30.09. Avkastning er 1,2 prosent hittil i år.

Avkastning på selskapsporteføljen

Selskapsporteføljen omfatter plassering av egenkapital og ansvarlige lån/fondsobligasjoner.

Selskapsporteføljen forvaltes med en langsiktig investeringshorisont med moderat risiko, og med en målsetting om stabil avkastning. Investeringene i selskapsporteføljen oppnådde en avkastning på 2,5 prosent hittil i år.

Andre forhold

Flere av foretakets kunder har vurdert anbudsutsettelse av pensjonsordningen i år. God og tett kundeoppfølging, lave kostnader og god forvaltning, samt fordelene og forutsigbarheten som sikres ved å være eier i eget selskap, har vært avgjørende for at få kunder har valgt å gå på anbud.

KLP er over midtveis i et større it-utviklingsprogram som også skal bedre måten foretaket jobber på. Programmet strekker seg over 5 år, og skal blant annet modernisere foretakets systemløsninger på pensjonsbehandling, bedre brukervennligheten mot kunder og pensjonister, samt øke effektiviteten og redusere kostnader over tid.

Det er foreløpig for tidlig å si hvorledes Covid-19 og pandemisituasjonen vil påvirke uttak av uførepensjon i KLPs medlemsmasse over tid. Erfaringsdata til og med 2019 tilsier at foretaket har tilstrekkelige marginer i beregningsgrunnlaget for uførhet. Som følge av usikkerheten rundt uførheten fremover, beholdes det meste av disse marginene inntil videre.

Datterforetakenes forretningsområder

Skadeforsikring

Resultatet per tredje kvartal viser et driftsresultat før skatt på 343,9 millioner kroner (97,2). Etter et godt første halvår bedret resultatet seg ytterligere og resultatet for tredje kvartal var på 118,0 millioner kroner (79,1). Resultatutviklingen skyldes i hovedsak et godt forsikringsresultat og en tilfredsstillende finansavkastning gjennom perioden. Driftskostnadene er lavere enn forventet og foretaket har fortsatt oppløsninger av tidligere års reserver.

Bestandspremien var ved utgangen av tredje kvartal 1 984 millioner kroner, en økning på 182 millioner kroner sammenlignet med status per 31.12.2020. Det generelle premienivået er fortsatt økende, noe som også forventes å være gjeldende i den kommende anbudssesongen. Forfalt premie har økt med 12,9 prosent, tilsvarende 193 millioner kroner, sammenlignet med samme tid i 2020. Veksten er god innen alle selskapets segmenter.

Forsikringsresultatet var 446 millioner kroner (296). Det har i løpet av tredje kvartal blitt innrapportert én stor skade. Denne er foreløpig avsatt med 75 millioner kroner, hvorav reassuransen dekker opp 39 millioner kroner. Avviklingen av tidligere skadeårganger er fortsatt positiv, og det er hittil i år inntektsført 101 millioner kroner, tilsvarende 5,5 prosent av reservene ved inngangen av året.

Nøkkeltall for foretaket

	Per 30.09 2021	Per 30.09 2020	Hele 2020
Skadeprosent	73,6	83,1	83,0
Kostnadsprosent	14,8	17,5	17,6
Totalkostnadsprosent	88,4	100,7	100,6

Netto finansinntekt var etter tredje kvartal 173,9 millioner kroner (103,4), tilsvarende avkastning på 3,4 prosent (2,3). Avkastning for tredje kvartal isolert var 45,2 millioner kroner (71,5), tilsvarende 0,9 prosent. (1,5). Aksjeporteføljen har så langt i år hatt avkastning på 15,8 prosent. Foretakets investeringer i rentebærende fond hadde per tredje kvartal avkastning på 0 prosent, mens anleggsobligasjoner hadde avkastning på 2,5 prosent. Avkastningen på eiendomsinvesteringene var 6,9 prosent, etter en oppskrivning på 26 millioner kroner.

Tredje kvartal isolert ga aksjeavkastning på 0,4 prosent, renteavkastning på 0 prosent, 0,8 prosent avkastning på anleggsobligasjoner og 3,0 prosent på eiendomsinvesteringene.

Foretakets økonomiske stilling er god, med solvensmargindekning (SCR) på 267 prosent per utgangen av tredje kvartal, sammenlignet med 237 prosent per årsslutt 2020 og 252 prosent etter andre kvartal.

Kapital- og fondsforvaltning

KLP Kapitalforvaltning utfører verdipapirforvaltningen i KLP-konsernet. Totalt ble det forvaltet 648 milliarder kroner ved utgangen av tredje kvartal, hvorav 124 milliarder kroner kommer fra eksterne kunder. Hoveddelen av midlene er forvaltet på vegne av KLP og datterforetakene. Netto tegning i KLP-fondene var 8,9 milliarder kroner i årets tre første kvartaler, mesteparten av dette, 8,3 milliarder kroner, kom fra eksterne kunder.

KLP Kapitalforvaltning hadde et resultat før skatt på 53 millioner kroner ved utgangen av tredje kvartal.

Bank

KLP Banken-konsernet finansierer boliglån og annen kreditt til personkunder (personmarkedet) samt lån til kommuner, fylkeskommuner og selskaper som utfører offentlige oppgaver (offentlig marked). Utlånsvirksomheten finansieres med innskudd fra personer og bedrifter, innlån i verdipapirmarkedet og egenkapital. Banken forvalter også utlån finansiert av pensjonsmidler i KLP.

KLP Banken-konsern hadde per 30.09 utlån til kunder på 38,2 milliarder kroner (37,5). Fordelingen mellom personmarkedet og offentlige lån var henholdsvis 21,4 (20,6) og 16,8 (16,9) milliarder kroner.

KLP Banken forvalter for KLP 3,0 milliarder kroner i boliglån (3,3) og 74,6 milliarder kroner i lån til offentlige låntakere og annen virksomhet (73,2).

I 2021 har personmarkedet i KLP Banken hatt en svakere vekst i boliglån med 0,7 milliarder kroner (2,3) sammenlignet med fjorårets svært sterke tall. Samlede nye utbetalinger er på omtrent samme nivå som i fjor, men innfrielse har økt. Bankens boliglånsprodukter er innrettet mot medlemmer av pensjonsordningene i KLP.

Utlånsvolumet i offentlig marked på KLP Banken konserns balanse er hittil i år redusert med 0,7 milliarder kroner (-0,2), men lån til offentlige låntakere som forvaltes for KLP har i samme periode økt med 2,6 milliarder kroner (6,2). Forvaltede lån til utenlandske debitorer, i hovedsakelig i fremmed valuta, er hittil i år redusert med 1,9 milliarder kroner (-0,6) til 8,0 milliarder kroner.

Bankens utlånsmarginer har vært relativt stabile hittil i år på tross av lavt rentenivå og sterkere konkurranse innen begge utlånsområdene. Bankens driftsinntekter i form av netto renteinntekter ved utløpet av tredje kvartal ble 232,8 millioner kroner (229,3).

KLP Bankens likviditet er plassert i andre banker og i rentebærende verdipapirer. Porteføljen av rentebærende verdipapirer utgjør 5,3 milliarder kroner (4,8).

Bankens netto gevinst/tap på finansielle instrumenter omfatter i hovedsak effekter av tilbakekjøpte innlånsutstedelser og verdiendringer på verdipapirbeholdningen. I sum ga finansielle instrumenter en samlet kostnad på minus 23,5 millioner kroner ved utløpet av kvartalet (-21,7).

KLP Banken-konsernets fremmedfinansiering består i hovedsak av innskudd og obligasjoner. Innskuddsveksten hittil i år er 0,8 milliarder kroner (0,6). På rapporteringstidspunktet utgjorde innskudd fra personer og bedrifter 12,8 milliarder kroner (12,0) og gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer 29,5 milliarder kroner (26,2). Verdipapirgjelden er i hovedsak obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) utstedt av KLP Kommunekreditt AS og KLP Boligkreditt AS.

I 2020 benyttet KLP Banken AS den utvidede adgangen til å ta opp F-lån i Norges Bank. Ordningen er nå avsluttet og ved utløpet av tredje kvartal har KLP Banken ingen utestående F-lån.

Driftskostnader og avskrivninger utgjorde 172,8 millioner kroner per tredje kvartal (160,4).

Hittil i 2021 utgjør tap og tapsavsetninger 1,3 millioner kroner (4,2) i personmarkedet. Dette omfatter i hovedsak tap på kredittkort. Pandemien har ikke ført til økte tap på boliglån. Det er heller ikke konstaterte tap knyttet til offentlige utlån.

KLP Banken-konsernet oppnådde per tredje kvartal et driftsresultat før skatt på 93,8 millioner kroner (101,8). Områdefordelt resultat gir 76,9 millioner kroner i personmarkedet (71,2) og 16,9 millioner kroner i offentlig marked (30,5).

Samfunnsansvar

KLP har lenge uttalt støtte til Parisavtalen og 1,5-gradersmålet. I september lanserte vi KLPs veikart mot netto null-utslipp i 2050. KLP har utviklet et eget rammeverk basert på internasjonalt etablerte standarder og beste praksis. Veikartet beskriver hvordan KLP vil jobbe mot og måle foretakets bidrag til å nå målene i Parisavtalen, og hvordan KLP skal vurdere hver enkelt investering opp mot en utslippsbane som er forenlig med 1,5-gradersmålet. Dette innebærer at KLP vil sette konkrete klimamål for porteføljen, så vel som å anvende beste praksis når det gjelder vurderingsmetoder og bruk av klimadata for ulike typer investeringer. Åpenhet om selskapers netto null-mål er viktig, og hele KLPs veikart er tilgjengelig på www.klp.no/klima.

Klimaendringer og værhendelser blir stadig mer viktig i et skadeforsikringsperspektiv. KLP Skadeforsikring har gjennom sommeren hatt et forprosjekt med fokus på å kartlegge foretakets egen klimarisiko, se på dette opp mot skadeselskapets posisjonering overfor kommunene, vurdere hvilke rapporteringskrav som kommer, og avklare ansvar i organisasjonen og mulig endret organisering som følge av dette. Forprosjektet anbefaler blant annet at foretaket konkretiserer identifiserte klimarisikoer, og at dette sammen med vær- og klimaprognoser tas inn i strategiarbeid, produktutvikling, risikostyring, internkontroll og kundearbeid. I posisjoneringen ut mot kommunene anbefales det å videreutvikle arbeidet med systematisk sikkerhetsforvaltning.

Sammen med DNB har KLP gjennomført en analyse av klimarisiko i shippingsektoren. Arbeidet med rapporten startet gjennom Grønt Skipsfartsprogram, som KLP deltar i. Klimarisikoanalysen er utviklet med perspektivet fra bank og kapitalforvaltning. Rapporten ser på hvordan klimapolitikken og energiprisene fremover vil få konsekvenser for lønnsomheten i maritim sektor.

I juli besluttet KLP å ekskludere 16 selskaper med tilknytning til israelske bosettinger på Vestbredden. KLP har gjort grundige vurderinger etter at FNs høykommissær for menneskerettigheter offentliggjorde en liste over selskaper med virksomhet knyttet til de israelske bosetningene i det okkuperte palestinske territoriet. Bosetningen anses som brudd på internasjonal rett, og KLPs vurdering er at det er en uakseptabel risiko for at de ekskluderte selskapene medvirker til brudd av menneskerettigheter i krigs- og konfliktsituasjoner gjennom deres tilknytning til de israelske bosetningene på den okkuperte Vestbredden. KLP har klare forventninger til selskaper KLP er investert i, og disse uttrekkene er gjort basert på aktsomhet. KLP hadde investeringer verdt 275 millioner kroner (NOK) i selskapene på tidspunktet for avgjørelsen.

Andøy kommune er et eksempel på en kunde som har deltatt i KLPs arbeidsmiljønettverk siden 2019 med et prosjekt for å redusere sykefraværet i kommunen. Målet med prosjektet har vært å øke kvaliteten på tjenestene kommunene tilbyr ved blant annet å redusere sykefraværet med 20 prosent og vikarutgifter tilsvarende. Kommunen kan vise til gode resultater, og etter prosjektet er avsluttet har enkelte avdelinger redusert sykefraværet med 30 prosent over ett år, og sammenlagt for alle avdelinger gikk sykefraværet ned 15 prosent innenfor ett år. KLP ser det som viktig å bidra gjennom etablering av slike nettverk, til økt kompetanse og innsikt om tiltak som kan bedre arbeidsmiljøet, redusere sykefraværet og forebygge uførhet.

Fremtidsutsikter og hendelser etter kvartalet

En samlet finansnæring arbeider for å endre regelverket for garanterte pensjonsprodukter. Endringene er flere, men viktigst for offentlig tjenstepensjon er forslaget om å innføre et sammenslått bufferfond som erstatning for dagens tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond. Bufferfondet vil være avtalefordelt, og følge med uavkortet ved eventuell flytting av pensjonsordningen. En slik endring er ønsket av mange, og er avgjørende for å få fjernet den urimelige overføring av verdier mellom kunder, samt frigjøring av buffere, som følger av dagens flytteregler. Endelig avklaring med hensyn til et felles bufferfond, ventes før nyttår.

I Norge er en stor andel av befolkningen nå fullvaksinerte og samfunnet er i stor grad åpent etter en lang periode preget av strenge smittevernstiltak i forbindelse med Covid-19. Mange av KLPs ansatte er nå tilbake på kontoret, men det å jobbe hjemmefra vil også være en del av driften i KLP fremover. Det vurderes løpende hvordan en slik økt fleksibilitet påvirker daglig drift og de ansatte i KLP.

Økonomien globalt er også påvirket av pandemien, og ventes å gi god vekst etter hvert som flere land går tilbake til en mer normal situasjon. De finansielle markedene har i stor grad priset dette inn i sine forventninger, dermed kan markedene raskt reagere negativt på dårlige nyheter knyttet til pandemien. KLP har høy beredskap og god soliditet for å kunne håndtere slike svingninger.

Oslo, 4. november 2021

Styret i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap

Egil Johansen
Leder

Jenny Følling
Nestleder

Egil Matsen

Karianne Melleby

Odd Haldgeir Larsen

Øivind Brevik

Vibeke Heldal
Valgt av og blant de ansatte

Erling Bendiksen
Valgt av og blant de ansatte

Styret signerer digitalt

Resultatregnskap

KLP Konsern

NOTE	MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
3	Premieinntekter for egen regning	8 003	12 119	42 523	30 602	39 049
	Netto avkastning fra finansielle eiendeler	3 588	3 385	11 173	11 385	14 793
	Netto renteinntekter bank	80	94	233	230	318
	Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle instrumenter	2 576	11 419	30 178	-3 417	15 331
8	Netto inntekter fra investeringseiendommer	1 367	713	4 870	1 615	5 080
4	Andre inntekter	439	312	1 202	976	1 136
	Sum netto inntekter	16 051	28 042	90 179	41 391	75 707
	Erstatninger for egen regning	- 5 932	- 5 498	-25 686	-24 073	-29 780
	Endring i forsikringsmessige avsetninger	- 4 674	- 8 074	-24 899	-13 326	-19 000
5	Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	- 41	- 45	76	-787	-478
6	Driftskostnader	- 446	- 368	-1 510	-1 407	-1 971
	Salg av virksomhet	0	- 28	0	-180	-183
7	Andre kostnader	- 328	- 300	-957	-922	-1 258
	Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond	- 677	- 5 218	-11 998	-3 031	-11 074
	Sum kostnader	-12 097	-19 531	-64 974	-43 725	-63 744
	Driftsresultat	3 954	8 510	25 205	-2 334	11 963
	Til(-) / fra(+) kursreguleringsfond i livsforsikring	- 622	- 4 369	-13 023	7 986	245
	Til(-) / fra(+) tilleggsavsetning og bufferavsetning i livsforsikring	0	0	611	490	-7 749
	Midler tilført forsikringskundene i livsforsikring	- 2 465	- 3 172	-10 602	-4 460	-2 803
	Resultat før skatt	867	969	2 192	1 682	1 657
	Skattekostnad ¹	- 356	- 280	-856	-681	- 860
	Resultat	510	689	1 335	1 001	797

NOTE	MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger					
19	- ytelser til ansatte	- 451	100	-266	-305	- 88
	Justering av forsikringsforpliktelsene	51	- 11	30	33	12
	Skatt på poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	72	12	42	76	19
	Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	-328	101	-194	-195	-57
	Revaluering eiendommer til bruk i egen virksomhet	91	13	138	143	392
8	Valutaomregning utenlandske eiendommer	- 95	360	- 784	2 596	1 778
	Justering av forsikringsforpliktelsene	95	- 360	784	-2 596	- 1 778
	Skatt på poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet	- 23	- 3	-34	-36	- 98
	Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	68	10	103	107	294
	Sum utvidet resultat	-260	111	-90	-88	238
	Totalresultat	250	800	1 245	913	1 034
	¹ Andelseieres andel av skattekostnad i konsoliderte verdipapirfond	- 72	- 61	-220	-194	- 255

Balanse

KLP Konsern

NOTE	MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
	Utsatt skattefordel	43	56	61
	Andre immaterielle eiendeler	825	619	684
	Varige driftsmidler	2 672	2 270	2 557
	Investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet	4 900	4 554	4 240
8,11	Investeringseiendom	84 367	77 855	81 485
9,14	Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	28 806	30 870	28 986
9,14	Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	159 944	153 670	154 180
9,11,14	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til virkelig verdi over resultat	481	672	589
9,14	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til amortisert kost	115 720	113 699	115 071
9,11,14	Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat	193 054	188 008	193 814
9,11	Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultat	264 899	197 632	204 982
9,11,14	Finansielle derivater	4 163	1 525	11 561
9	Fordringer	9 542	15 848	6 179
14	Kontanter og bankinnskudd	3 050	2 703	2 772
	SUM EIENDELER	872 465	789 981	807 161
	Innskutt egenkapital	18 971	17 531	18 194
	Opptjent egenkapital	22 467	21 712	21 222
	SUM EGENKAPITAL	41 439	39 243	39 416
9,10	Fondsobligasjonslån	1 670	1 989	1 764
9,10	Ansvarlig lån	2 995	3 250	3 135
19	Pensjonsforpliktelser	1 194	1 143	934
15	Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	634 052	576 200	595 068
	Premie-, erstatnings-, og sikkerhetsfondsavsetning i skadeforsikring	3 281	2 888	2 729
9,10	Utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett	28 633	25 311	24 997
9,10	Gjeld til kredittinstitusjoner	5 774	6 014	14 216
9,10	Gjeld til og innskudd fra kunder	12 774	11 993	11 781
9,11	Finansielle derivater	2 455	8 244	789
	Utsatt skatt	1 712	1 457	1 425
16	Annen kortsiktig gjeld	12 203	11 726	6 859
	Andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	124 285	100 522	104 050
	SUM GJELD	831 027	750 738	767 745
	SUM EGENKAPITAL OG GJELD	872 465	789 981	807 161
	Betingede forpliktelser	29 869	25 249	27 659

Egenkapitaloppstilling

KLP Konsern

2021 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2021	18 194	21 222	39 416
Resultat		1 335	1 335
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		-194	-194
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		103	103
Sum utvidet resultat		-90	-90
Sum totalresultat		1 245	1 245
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	777		777
Sum transaksjoner med eierne	777		777
Egenkapital 30.09.2021	18 971	22 467	41 439

2020 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2020	16 540	20 799	37 339
Resultat		1 001	1 001
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		- 195	- 195
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		107	107
Sum utvidet resultat		- 88	- 88
Sum totalresultat		913	913
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	991		991
Sum transaksjoner med eierne	991		991
Egenkapital 30.09.2020	17 531	21 712	39 243

2020 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2020	16 540	20 799	37 339
Resultat	611	186	797
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		-57	-57
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		294	294
Sum utvidet resultat		238	238
Sum totalresultat	611	423	1 034
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	1 043		1 043
Sum transaksjoner med eierne	1 043		1 043
Egenkapital 31.12.2020	18 194	21 222	39 416

Kontantstrømoppstillingen

KLP Konsern

MILLIONER KRONER	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2021 -30.06.2021	01.01.2021 -31.03.2021	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2020 -30.09.2020
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	-17 004	-21 644	-13 315	13 405	2 399
Netto kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter ¹	-215	-146	-69	-331	-231
Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter ²	17 496	22 640	15 833	-13 495	-2 658
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	278	850	2 449	-422	-490
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	2 772	2 772	2 772	3 194	3 194
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	3 050	3 622	5 221	2 772	2 703

¹ Utbetaling ved kjøp av driftsmidler.

² Netto innbetaling av egenkapitaltilskudd, opptak og nedbetaling av gjeld, samt innbetaling fra andelseiere i konsoliderte fond.

Noter til regnskapet

KLP Konsern

Note 1 Regnskapsprinsipper og -estimer

Regnskapsprinsipper

Regnskapet i denne delårsrapporten viser konsernregnskapet og selskapsregnskapet til Kommunal Landspensjonskasse (KLP) for perioden 01.01.2021 – 30.09.2021. Regnskapet er ikke revidert.

Den delen av delårsrapporten som gjelder konsernregnskapet er utarbeidet i henhold til IAS 34 Delårsrapportering.

De samme regnskapsprinsippene og beregningsmetoder er fulgt i delårsregnskapet som i årsregnskapet for 2020, med mindre annet er oppgitt.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2020. Dette fås ved henvendelse til KLPs hovedkontor i Dronning Eufemias gate 10, eller på klp.no.

Regnskapsestimer

Ved utarbeidelse av delårsregnskapet har ledelsen utøvet skjønn og benyttet estimer og forutsetninger som påvirker regnskapstallene. Faktiske tall kan derfor avvike fra benyttede estimer.

Livsforsikringsvirksomheten følger løpende opp risiko knyttet til uførhet og om det er behov for å styrke uføreavsetningene. Ved fastsettelsen av forutsetninger for uførhet benyttes erfaringsdata til og med 2020 inkludert marginer som tar høyde for usikkerhet knyttet til Covid-19. Det er ikke foretatt uføreavsetninger knyttet til covid-19 utover dette for forsikringsvirksomheten. En mulig virkning av covid-19 er lavere sysselsetting, nedgangstider og stigende uførhet i samfunnet som følge av dette. Konsernet vurderer denne risikoen som lavere for offentlig sektor.

Det er også økt usikkerhet knyttet til pandemien innenfor yrkesskadebransjen, men det er heller ikke her foretatt ekstraordinære avsetninger.

Norsk Regnskapsstiftelse publiserte i september oppdaterte veiledende forutsetninger for pensjonsforpliktelser. I forhold til forutsetningene benyttet per 31.12.2020 er diskonteringsrenten for foretaksobligasjoner endret fra 1,7 % til 1,9 %. Samtidig er lønnsveksten endret fra 2,25 % til 2,50 %, folketrygdens grunnbeløp (G) endret fra 2,0 % til 2,25 % og pensjonsregulering er endret fra 1,24 % til 1,50 %. Samlet sett gir disse endringene en økning i balanseførte pensjonsforpliktelser for konsernet med 266 millioner kroner.

Note 2 Segmentinformasjon

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjon offentlig			Kollektiv pensjon privat			Skadeforsikring			Bank		
	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	41 163	29 081	37 102	solgt	313	313	1 381	1 228	1 658	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	33 267	8 731	25 351	solgt	-604	-604	174	104	229	211	216	304
Øvrige inntekter	1 592	1 152	1 429	solgt	2	2	1	1	2	58	58	77
Sum inntekter	76 022	38 964	63 881	-	-288	-288	1 556	1 333	1 889	269	274	381
Erstatninger for egen regning	-24 690	-23 013	-28 360	solgt	-45	-45	-996	-1 015	-1 375	0	0	0
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	-24 893	-13 651	-19 329	solgt	331	331	-6	-6	-2	0	0	0
Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	76	-787	-478	solgt	0	0	0	0	0	0	0	0
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-779	-724	-1 030	solgt	-19	-19	-206	-211	-287	-167	-164	-233
Avskrivninger	-66	-53	-74	solgt	0	0	-4	-4	-5	-4	-3	-4
Salg av virksomhet	0	0	0	solgt	0	0	0	0	0	0	0	0
Andre kostnader	-1 056	-1 006	-1 377	solgt	0	0	0	0	0	-4	-5	-7
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond												
Sum kostnader	-51 409	-39 233	-50 649	-	267	267	-1 212	-1 235	-1 668	-175	-173	-244
Driftsresultat	24 614	-269	13 233	-	-22	-22	344	97	220	94	102	137
Midler tilført forsikringskundene ²	-22 914	1 572	-11 944	solgt	8	8	0	0	0	0	0	0
Resultat før skatt	1 699	1 303	1 289	-	-14	-14	344	97	220	94	102	137
Skattekostnad	-276	-174	-204	solgt	0	0	-86	-24	-42	5	4	-4
Resultat etter skatt	1 423	1 129	1 085	-	-14	-14	258	73	178	99	105	133
Endring i utvidet resultat	-194	-223	-63	solgt	-4	-4	-20	-23	-7	-9	-9	-3
Totalresultat	1 229	906	1 021	-	-18	-18	237	50	170	90	96	130
Eiendeler	694 522	635 878	652 277	solgt	solgt	solgt	6 081	5 269	5 270	44 980	43 442	42 688
Gjeld	653 133	596 663	612 894	solgt	solgt	solgt	3 733	3 279	3 160	42 491	41 049	40 261

MILLIONER KRONER	Kapitalforvaltning			Øvrige			Elimineringer			Sum		
	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	0	0	0	0	0	0	-21	-20	-24	42 523	30 602	39 049
Netto finansinntekter fra investeringer	2	6	6	0	0	0	12 800	1 359	10 236	46 454	9 813	35 522
Øvrige inntekter	452	408	547	8	9	12	-910	-654	-932	1 202	976	1 136
Sum inntekter	454	415	554	8	9	12	11 868	685	9 280	90 179	41 391	75 708
Erstatninger for egen regning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-25 686	-24 073	-29 780
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-24 899	-13 326	-19 000
Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	0	0	0	0	0	0	0	0	0	76	-787	-478
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-397	-384	-517	-7	-9	-12	126	168	216	-1 432	-1 343	-1 881
Avskrivninger	-4	-4	-6	0	0	0	0	0	0	-78	-64	-90
Salg av virksomhet	0	0	0	0	0	0	0	-180	-183	0	-180	-183
Andre kostnader	0	0	0	0	0	0	103	90	125	-957	-922	-1 258
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond							-11 998	-3 031	-11 074	-11 998	-3 031	-11 074
Sum kostnader	-401	-389	-523	-7	-9	-12	-11 769	-2 953	-10 916	-64 974	-43 725	-63 744
Driftsresultat	53	26	31	1	-1	0	100	-2 268	-1 636	25 205	-2 334	11 963
Midler tilført forsikringskundene ²	0	0	0	0	0	0	-99	2 437	1 630	-23 013	4 016	-10 306
Resultat før skatt	53	26	31	1	-1	0	1	169	-6	2 192	1 682	1 657
Skattekostnad	-13	-6	-7	0	0	0	-485	-480	-602	-856	-681	-860
Resultat etter skatt	40	19	23	1	-1	0	-485	-311	-608	1 335	1 001	797
Endring i utvidet resultat	-21	-23	-7	0	-1	0	154	194	322	-90	-88	238
Totalresultat	19	-4	16	0	-1	-1	-331	-117	-286	1 245	913	1 034
Eiendeler	623	554	583	8	7	8	126 251	104 824	106 336	872 465	789 981	807 161
Gjeld	269	240	248	3	3	3	131 397	109 497	111 179	831 027	750 738	767 745

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre selskaper.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

KLP konsernets virksomhet er inndelt i de seks områdene kollektiv pensjon offentlig, kollektiv pensjon privat, skadeforsikring, bank, kapitalforvaltning og øvrige. All virksomhet er rettet mot kunder i Norge.

KOLLEKTIV PENSJON OFFENTLIG

Kommunal Landspensjonskasse tilbyr kollektiv offentlig tjenestepensjon.

KOLLEKTIV PENSJON PRIVAT

KLP Bedriftspensjon AS tilbyr produkter til foretak innen både offentlig og privat sektor. Virksomheten ble solgt i 2020.

SKADEFORSIKRING

KLP Skadeforsikring AS tilbyr ting- og personskadeprodukter til arbeidsgivere innen offentlig og privat sektor. I tillegg tilbys et bredt spekter av standard forsikringsprodukter til personmarkedet.

BANK

KLPs bankvirksomhet omfatter foretakene KLP Banken AS og dets heleide dattersforetak; KLP Kommunekreditt AS og KLP Boligkreditt AS. Bankvirksomheten omfatter tjenester som innskudd og utlån til personmarkedet, kredittkort, samt utlån med offentlig garanti.

KAPITALFORVALTNING

Kapitalforvaltning tilbys fra foretaket KLP Kapitalforvaltning AS. Foretaket tilbyr et bredt utvalg av verdipapirfond både til personkunder og institusjonelle kunder. Verdipapirforvaltningen har en samfunnsansvarlig profil.

ØVRIG

Øvrige segmenter består av KLP Forsikringservice AS som tilbyr et bredt tjenestespekter til kommunale pensjonskasser.

Note 3 **Premieinntekter for egen regning**

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
Forfalte premier, brutto	8 021	12 119	42 578	27 563	36 270
Avgitte gjenforsikringspremier	-18	0	-55	-36	-71
Overføring av premiereserve fra andre	0	0	0	3 075	2 850
Premieinntekter for egen regning	8 003	12 119	42 523	30 602	39 049

Note 4 **Andre inntekter**

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
Tilskudd avtalefestet pensjon (AFP)	327	303	934	884	1 189
Øvrige inntekter ¹	112	8	268	92	-52
Sum andre inntekter	439	312	1 202	976	1 136

¹ Øvrige inntekter inkluderer investeringer fra tilknyttede og felleskontrollerte foretak, slik at resultatene kan være både negative og positive.

Note 5 **Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån**

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
ANSVARLIGE LÅN					
Rentekostnader ¹	-32	-36	-93	-524	-555
Verdiendringer	26	-40	106	23	169
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån	-6	-76	13	-501	-386
FONDSOBLIGASJONSLÅN					
Rentekostnader	-16	-17	-47	-52	-67
Verdiendringer	-19	48	110	-233	-25
Sum rentekostnad og verdiendring fondsobligasjonslån	-35	31	63	-285	-92
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	-41	-45	76	-787	-478

¹ Rentekostnader inkluderer amortisering av underkurs

Noten gir en spesifisering av linjen «Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån» fordelt på rentekostnader og verdiendring i periodene angitt.

Verdiendringene kommer i stor grad av at lånene er denominert i utenlandsk valuta. Det ansvarlige lånet er denominert i euro, mens fondsobligasjonslånet er utstedt i japanske yen.

Note 6 Driftskostnader

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
Personalkostnader	253	217	885	820	1 131
Avskrivninger og nedskrivninger	38	30	115	95	132
Andre driftskostnader	155	121	511	493	708
Sum driftskostnader	446	368	1 510	1 407	1 971

Note 7 Andre kostnader

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
Kostnader avtalefestet pensjon (AFP)	327	303	934	884	1 189
Øvrige kostnader	1	-3	23	38	70
Sum andre kostnader	328	300	957	922	1 258

Note 8 Investerings eiendommer

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
Netto leieinntekter	744	746	2 255	2 141	2 893
Endring i virkelig verdi	622	-42	2 615	-534	2 177
Gevinst ved salg	0	9	0	9	9
Netto inntekter fra investeringseiendom	1 367	713	4 870	1 615	5 080
Valutaomregning utenlandske datterselskaper (føres i utvidet resultat)	-95	360	- 784	2 596	1 778
Netto inntekter fra investeringseiendom inkludert valutaomregning	1 272	1 072	4 086	4 211	6 858

MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
Bokført verdi 01.01.	81 485	74 545	74 545
Verdiregulering inkl. valutaomregning	1 831	2 062	3 956
Netto tilgang	1 111	1 319	3 083
Reklassifisert eiendom til eget bruk	0	-102	-102
Øvrige endringer	-60	30	2
Bokført verdi 30.09/31.12	84 367	77 855	81 485

Note 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og

disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksterne rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskapsspesifikk informasjon.

For denne noten kan kategoriseringen av finansielle instrumenter deles opp i tre ulike nivåer; balanseklassifisering, regnskapsklassifisering og type instrument. Det er siste kategori, type instrument, hvor det gis informasjon på hvordan virkelig verdi er utledet.

FINANSIELLE INSTRUMENTER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST

Denne kategorien inkluderer:

- Investeringer som holdes til forfall
- Obligasjoner klassifisert som utlån og fordring
- Øvrige utlån og fordringer
- Gjeld til og innskudd kunder (forpliktelse)
- Ansvarlig lånekapital (forpliktelse)
- Annen utstedt gjeld (forpliktelse)

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi måles til amortisert kost ved bruk av effektiv rente metode. Internrenten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer over forventet løpetid. Kontantstrømmene inkluderer etableringsgebyrer og direkte transaksjonskostnader samt eventuell restverdi ved utløpet av forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av disse kontantstrømmene neddiskontert med internrenten. I denne noten opplyses det forøvrig om virkelig verdi på de finansielle instrumentene som måles til amortisert kost.

FINANSIELLE INSTRUMENTER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI

Denne kategorien inkluderer:

- Egenkapitalinstrumenter
- Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi
- Derivater (eiendeler og forpliktelser)
- Gjeld til kredittinstitusjoner (forpliktelse)

Nedenfor er det listet hvilke ulike typer finansielle instrumenter som faller inn under de ulike regnskapskategoriene og hvordan virkelig verdi blir beregnet.

- INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL
- OBLIGASJONER KLASSIFISERT SOM UTLÅN OG FORDRING
- GJELDSINSTRUMENTER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI

a) Utenlandske rentepapirer

Utenlandske rentepapirer prises i hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes:

- Bloomberg Barclays Indicies
- Bloomberg

Bloomberg Barclays Indicies har førsteprioritet (de dekker henholdsvis utenlandsk stat og utenlandsk kreditt). Deretter benyttes Bloomberg med bakgrunn i Bloombergs priskilde Business Valuator Accredited in Litigation (BVAL). BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg.

b) Norske rentepapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Kursene sammenlignes med kursene fra Nordic Bond Pricing for å avdekke eventuelle feil.

c) Norske rentepapirer – annet enn stat

Norske rentepapirer unntatt stat prises hovedsakelig direkte på kurser fra Nordic Bond Pricing. De papirene som ikke inngår hos Nordic Bond Pricing, prises teoretisk. Teoretisk pris skal baseres på antatt nåverdi ved salg av posisjonen. Diskontering gjøres ved å benytte en nullkupongkurve. Nullkupongkurven oppjusteres med en kredittspread som skal hensynta obligasjonens risiko. Kredittspreaden beregnes ut fra en spreadkurve hvor obligasjonens durasjon hensyntas. Nordic Bond Pricing er hovedkilde for spreadkurver. Disse leverer selskapsspesifikke kurver og kurver for norske sparebanker, kommuner og kraft. Sparebanker har ulike spreadkurver basert på forvaltningskapital.

For foretak hvor Nordic Bond Pricing ikke leverer spreadkurver, benyttes spreadkurver fra tre norske banker. Når spreadkurver er tilgjengelig fra flere av disse bankene, benyttes et likevektet gjennomsnitt. Dersom en obligasjon mangler en passende spreadkurve, benyttes spread fra en sammenlignbar obligasjon fra samme utsteder.

d) Rentepapirer utstedt av utenlandske foretak, men denominert i kroner

Virkelig verdi beregnes etter samme hovedprinsippene som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor.

e) Fordringer på kredittinstitusjoner

Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

f) Utlån til kommuner og foretak med kommunal garanti

Fordringene verdsettes ved hjelp av en verdsettelsesmodell som benytter relevante kredittpåslagsjusteringer innhentet i markedet. For garanterte utlån beregnes virkelig verdi som neddiskontert kontantstrøm basert på samme rentekurve som direktelånene, men kredittmarginen er justert til markedsnivå for aktuell kombinasjon av garantistkategori og garantiform. Garantisten er enten stat, fylkeskommune, kommune eller bank.

g) Lån med sikkerhet i pant

Prinsippene for beregning av virkelig verdi avhenger av hvorvidt utlånene har rentebinding eller ikke. Virkelig verdi av utlån med rentebinding beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen. Virkelig verdi av utlån uten rentebinding anses tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med endring i markedsrentene.

- EGENKAPITALINSTRUMENTER

h) Aksjer (noterte)

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil.

Følgende kilder benyttes for norske aksjer:

- Oslo Børs (primærkilde)
- Morgan Stanley Capital International (MSCI)
- Bloomberg

Følgende kilder benyttes for utenlandske aksjer:

- Morgan Stanley Capital International (MSCI) (primærkilde)
- Bloomberg

i) Aksjer (unoterte)

Konsernet benytter, så langt det lar seg gjøre, bransje anbefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:

Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor salg-/kjøpskursen i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under salgskurs, justeres pris opp til salgskursen. Hvis den er over kjøpskurs justeres den ned til kjøpskursen.

For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger foretas en skjønnsmessig vurdering. Med dette menes enten en fundamental analyse av foretaket, eller en meglervurdering.

j) Private Equity

Investeringer i Private Equity gjøres gjennom fond. Fondenes virkelige verdi skal baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines ('IPEV Guidelines'). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet om tilnærmet markedsvurdering av foretakene. Virkelig verdi er beregnet ut ifra fondenes rapporterte markedsverdi justert for inn- og utbetalinger i perioden mellom siste rapporterte markedsverdi fra fondet og perioden det rapporteres på for konsernet. Direkteinvesteringer i Private Equity behandles analogt med omløpsaksjer, men verdsettelse kan være daglig, kvartalsvis eller årlig. I de tilfeller det har vært mulig å få informasjon om hva ko-investeringer prises til i fondene, legges dette til grunn i verdsettelsen. Øvrige direkteinvesteringene er verdsatt til kostpris, rapporterte markedsverdier fra foretak eller omsatt pris der dette foreligger.

- DERIVATER

k) Futures/FRA/IRF

Alle futureskontrakter til konsernet handles på børs. Bloomberg benyttes som priskilde. Det innhentes også priser fra en annen kilde som kontroll på at prisene fra Bloomberg er korrekte. Reuters fungerer som sekundærkilde.

l) Opsjoner

Bloomberg benyttes som kilde for prising av opsjoner som handles på børs. Reuters er sekundærkilde.

m) Renteswaper

Renteswaper verdsettes i en modell som hensyntar observerbare markedsdata som rentekurver og relevant kredittpåslag.

n) FX-swaper

FX-swaper med forfall på ett år eller mindre prises på kurver som er bygget opp fra FX swap-punkter hentet fra Reuters. For FX-swaper over ett år vurderes markedet relativt lite likvid og det skal benyttes basisjusterte swapkurver.

- GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER

o) Plasseringer hos kredittinstitusjoner og deposits

Plasseringer hos kredittinstitusjoner er innskudd med kort løpetid. Virkelig verdi beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen. Deposits prises på swapkurver.

- ANSVARLIG LÅNEKAPITAL, ANNEN UTSTEDT GJELD OG INNSKUDD FRA KUNDER

p) Virkelig verdi av ansvarlige lån

For lån notert på børs hvor det anses å være et aktivt marked brukes den observerbare prisen som virkelig verdi. For øvrige lån som ikke er en del av et aktivt marked fastsettes virkelig verdi ut i fra en intern verdsettelsesmodell basert på observerbare data.

q) Virkelig verdi av utstedt fondsobligasjonslån

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

r) Utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

s) Innskudd fra kunder

Alle innskudd er uten rentebinding. Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

Tabellen under gir en nærmere spesifikasjon av innholdet i de ulike klassene av eiendeler og forpliktelser

MILLIONER KRONER	30.09.2021		30.09.2020		31.12.2020	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER SOM HOLDES TIL FORFALL - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Norske hold til forfall obligasjoner	5 625	6 078	5 154	6 027	5 130	5 786
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	23 181	24 820	25 716	28 252	23 856	26 163
Sum gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	28 806	30 898	30 870	34 279	28 986	31 950
GJELDSINSTRUMENTER KLASSIFISERT SOM LÅN OG FORDRINGER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORISERT KOST						
Norske obligasjonslån	51 822	53 420	48 181	53 078	51 396	54 735
Utenlandske obligasjonslån	108 078	112 944	105 446	116 779	102 738	111 115
Andre fordringer	44	44	42	42	47	47
Sum gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	159 944	166 407	153 670	169 900	154 180	165 897
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	481	481	672	672	589	589
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	481	481	672	672	589	589
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Utlån med sikkerhet i pant	24 411	24 425	23 858	23 917	23 763	23 816
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	83 226	83 697	79 629	81 333	81 335	82 668
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	8 037	8 037	10 158	10 158	9 923	9 923
Utlån kredittkort	46	46	54	54	50	50
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	115 720	116 205	113 699	115 461	115 071	116 458

MILLIONER KRONER	30.09.2021		30.09.2020		31.12.2020	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Norske obligasjoner	55 591	55 591	56 632	56 632	51 841	51 841
Norske sertifikater	9 626	9 626	6 764	6 764	6 094	6 094
Utenlandske obligasjoner	90 953	90 953	98 389	98 389	92 025	92 025
Utenlandske sertifikater	953	953	50	50	549	549
Plassering hos kredittinstitusjoner	35 930	35 930	26 173	26 173	43 305	43 305
Sum gjeldsinstrumenter	193 054	193 054	188 008	188 008	193 814	193 814
EGENKAPITALINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Aksjer	236 549	236 549	176 375	176 375	185 112	185 112
Aksjefond	26 214	26 214	17 806	17 806	18 488	18 488
Eiendomsfond	2 137	2 137	15	15	1 382	1 382
Alternative investeringer	0	0	3 437	3 437	0	0
Sum egenkapitalinstrumenter	264 899	264 899	197 632	197 632	204 982	204 982
FORDRINGER						
Fordringer i forbindelse med direkte forretninger	1 635	1 635	5 360	5 360	1 433	1 433
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger	407	407	163	163	176	176
Gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning	18	18	17	17	0	0
Fordringer ved verdipapirhandel	6 605	6 605	9 410	9 410	3 111	3 111
Fordskuddsbetalt husleie tilknyttet eiendomsvirksomheten	245	245	212	212	212	212
Andre fordringer	631	631	685	685	1 246	1 246
Sum lån og fordringer øvrige inkl. fordringer på forsikringstakere	9 542	9 542	15 848	15 848	6 179	6 179

MILLIONER KRONER	30.09.2021		30.09.2020		31.12.2020	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Fondsobligasjonslån	1 670	1 639	1 989	1 750	1 764	1 592
Ansvarlige lån	2 995	3 353	3 250	3 654	3 135	3 561
Gjeld til kredittinstitusjoner	902	902	3 495	3 495	3 304	3 304
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	28 633	30 040	25 311	25 403	24 997	25 105
Gjeld til og innskudd fra kunder	12 774	12 774	11 993	11 993	11 781	11 781
Sum finansiell gjeld	46 974	48 708	46 038	46 295	44 980	45 342
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Gjeld til kredittinstitusjoner	4 871	4 871	2 519	2 519	10 913	10 913
Sum finansiell gjeld	4 871	4 871	2 519	2 519	10 913	10 913

MILLIONER KRONER	30.09.2021		30.09.2020		31.12.2020	
	Eiendeler	Forpliktelses	Eiendeler	Forpliktelses	Eiendeler	Forpliktelses
FINANSIELLE DERIVATER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI						
Valutaterminer	2 807	1 189	297	6 885	9 140	384
Renteswaper	407	1 266	228	1 359	1 144	405
Rente- og valutaswaper	806	0	1 000	0	1 058	0
Aksjeopsjon	143	0	0	0	219	0
Sum finansielle derivater	4 163	2 455	1 525	8 244	11 561	789

Note 10 **Innlån**

MILLIONER KRONER	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 30.09.2021	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 31.12.2020
TIDSBEGRENSET ANSVARLIG LÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	2 530	EUR	Fast ¹	2045	2 995	3 250	3 135
Sum ansvarlige lån	2 530	-	-	-	2 995	3 250	3 135
FONDSOBLIGASJONSLÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	984	JPY	Fast ²	2034	1 670	1 989	1 764
Sum fondsobligasjonslån	984	-	-	-	1 670	1 989	1 764
UTSTEDTE OBLIGASJONSLÅN MED FORTRINNSRETT							
KLP Kommunekreditt AS	0	NOK	Fast	2020	0	705	0
KLP Kommunekreditt AS	0	NOK	Flytende	2021	0	496	260
KLP Kommunekreditt AS	461	NOK	Fast	2021	469	610	8
KLP Kommunekreditt AS	2 008	NOK	Flytende	2022	2 010	5 003	5 004
KLP Kommunekreditt AS	5 000	NOK	Flytende	2023	5 005	5 005	5 006
KLP Kommunekreditt AS	5 000	NOK	Flytende	2024	5 004	1 908	2 502
KLP Kommunekreditt AS	4 000	NOK	Flytende	2025	4 002	1 604	2 053
KLP Kommunekreditt AS	500	NOK	Fast	2027	505	505	508
KLP Boligkreditt AS	0	NOK	Flytende	2020	0	120	0
KLP Boligkreditt AS	302	NOK	Flytende	2021	302	769	585
KLP Boligkreditt AS	1 904	NOK	Flytende	2022	1 904	2 500	2 500
KLP Boligkreditt AS	2 500	NOK	Flytende	2023	2 501	2 501	2 501
KLP Boligkreditt AS	2 500	NOK	Flytende	2024	2 500	2 500	2 500
KLP Boligkreditt AS	2 500	NOK	Flytende	2025	2 500	997	1 497
KLP Boligkreditt AS	1 850	NOK	Flytende	2026	1 852	0	0
Annet					80	89	73
Sum utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett	28 525	-	-	-	28 633	25 311	24 997

MILLIONER KRONER	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 30.09.2021	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 31.12.2020
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER							
KLP Banken AS	0	NOK	Flytende	2020	0	690	0
KLP Banken AS	0	NOK	Flytende	2021	0	2 203	2 704
KLP Banken AS	300	NOK	Flytende	2022	300	300	300
KLP Banken AS	300	NOK	Flytende	2023	300	0	0
KLP Banken AS	300	NOK	Flytende	2024	300	300	300
KLP Fond	0	NOK/EUR/USD	Flytende	2020	0	1 437	0
KLP Fond	632	NOK/EUR/USD	Flytende	2021	632	0	4 140
KLP Fond	1 956	NOK/EUR/USD	Fast	2021	1 956	0	914
Kommunal Landspensjonskasse	0	NOK/EUR/USD	Flytende	2020	0	1 086	0
Kommunal Landspensjonskasse	2 262	NOK/EUR/USD	Flytende	2021	2 262	0	5 859
Annet					23	-2	-1
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	5 750	-	-	-	5 774	6 014	14 216
GJELD TIL OG INNSKUDD KUNDER³							
Privat	11 274	NOK	-	-	11 274	10 517	10 311
Næring	1 465	NOK	-	-	1 465	1 446	1 441
Utlandet	35	NOK	-	-	35	30	30
Sum gjeld til og innskudd fra kunder	12 774	-	-	-	12 774	11 993	11 781
Sum innlån	50 562	-	-	-	51 845	48 557	55 893

¹Lånet har et renteendringstidspunkt i 2025.

²Lånet har et renteendringstidspunkt i 2034.

³Det er ikke kontraktfestet forfall på innskudd.

Noten viser finansiell gjeld konsernet har ved periodeslutt, hvor mesteparten er finansiering til KLP Bank konsernet.

De angitte foretakene er utstedere av den finansielle gjelden som er beskrevet. Innskudd hører inn under KLP Banken AS.

Note 11 **Virkelig verdi hierarki**

30.09.2021 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
<i>Tomter</i>	0	0	973	973
<i>Eiendomsfond</i>	0	0	3 395	3 395
<i>Bygg</i>	0	0	80 000	80 000
Investerings eiendom	0	0	84 368	84 368
Utlån til virkelig verdi	0	481	0	481
<i>Sertifikater</i>	3 349	7 230	0	10 579
<i>Obligasjoner</i>	21 642	107 697	0	129 339
<i>Obligasjonsfond</i>	17 202	7 258	5 923	30 382
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	42 193	122 185	5 923	170 301
Utlån og fordringer	21 372	1 381	0	22 753
<i>Aksjer</i>	230 315	3 415	2 818	236 549
<i>Aksjefond</i>	2 325	0	49	2 374
<i>Eiendomsfond</i>	0	1 125	1 012	2 137
<i>Spesialfond</i>	0	0	0	0
<i>Private Equity</i>	0	0	23 839	23 839
Aksjer og andeler	232 640	4 541	27 718	264 899
Finansielle derivater	0	4 163	0	4 163
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	296 205	132 751	118 009	546 964
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	2 455	0	2 455
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	2 915	1 956	0	4 871
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	2 915	4 411	0	7 326

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
<i>Tomter</i>	0	0	941	941
<i>Eiendomsfond</i>	0	0	3 169	3 169
<i>Bygg</i>	0	0	73 744	73 744
Investerings eiendom	0	0	77 855	77 855
Utlån til virkelig verdi	0	672	0	672
<i>Sertifikater</i>	2 783	4 275	0	7 058
<i>Obligasjoner</i>	25 370	112 508	0	137 878
<i>Obligasjonsfond</i>	16 908	3 963	0	20 871
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	45 062	120 745	0	165 807
Utlån og fordringer	20 606	1 595	0	22 201
<i>Aksjer</i>	171 041	2 915	2 304	176 260
<i>Aksjefond</i>	2 193	0	55	2 247
<i>Eiendomsfond</i>	0	15	0	15
<i>Spesialfond</i>	0	2	3 435	3 437
<i>Private Equity</i>	0	0	15 673	15 673
Aksjer og andeler	173 234	2 931	21 466	197 632
Finansielle derivater	0	1 525	0	1 525
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	238 902	127 468	99 321	465 691
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	8 244	0	8 244
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	1 513	1 006	0	2 519
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	1 513	9 250	0	10 763

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
<i>Tomter</i>	0	0	996	996
<i>Eiendomsfond</i>	0	0	3 354	3 354
<i>Bygg</i>	0	0	77 136	77 136
Investerings eiendom	0	0	81 485	81 485
Utlån til virkelig verdi	0	589		589
<i>Sertifikater</i>	1 058	5 585	0	6 643
<i>Obligasjoner</i>	16 125	110 382	0	126 506
<i>Obligasjonsfond</i>	17 437	7 141	4 250	28 828
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	34 621	123 108	4 250	161 978
Utlån og fordringer	31 106	730	0	31 836
<i>Aksjer</i>	179 469	2 939	2 704	185 112
<i>Aksjefond</i>	2 245	0	55	2 300
<i>Eiendomsfond</i>	0	1 157	224	1 382
<i>Spesialfond</i>	0		0	
<i>Private Equity</i>	0	0	16 188	16 188
Aksjer og andeler	181 714	4 097	19 171	204 982
Finansielle derivater	0	11 561	0	11 561
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	247 440	140 085	104 905	492 431
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	789	0	789
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	9 999	914	0	10 913
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	9 999	1 702	0	11 701

¹ Linjen «Gjeld til kredittinstitusjoner» i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost. Denne linjen er derfor ikke avstembar mot balansen. Forpliktelsene som måles til amortisert kost utgjør 902 millioner kroner per 30.09.2021.

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom	Bokført verdi 30.09.2021	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 31.12.2020
Inngående balanse 01.01.	81 485	74 545	74 545
Solgt / avgang som følge av reklas	-476	-63	-83
Tilgang som følge av kjøp og aktiveringer	1 587	1 382	3 166
Urealiserte endringer	1 831	2 062	3 956
Øvrige endringer	-60	-71	-99
Utgående balanse 30.09./31.12.	84 367	77 855	81 485
Realisert gevinst / tap	0	0	0

Endringer i nivå 3, Verdipapirer	Bokført verdi 30.09.2021	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 31.12.2020
Inngående balanse 01.01.	23 420	14 660	14 660
Solgt	-3 050	-1 162	-1 765
Kjøpt	7 605	4 215	8 828
Urealiserte endringer	5 665	3 753	1 697
Utgående balanse 30.09./31.12.	33 641	21 466	23 420
Realisert gevinst / tap	1 561	425	644
Sum nivå 3 per 30.09.	118 009	99 321	104 905

Urealiserte endringer og realisert gevinst/tap reflekteres på linjen «Netto verdiendringer på finansielle instrumenter» i konsernresultatet.

Tabellene «Endringene i nivå 3» viser endringer i nivå 3 klassifiserte papirer i perioden angitt.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

Nivå 1: Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

Nivå 2: Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra observerbare markedsdata. Dette inkluderer priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens og derfor ikke anses som omsatt i et aktivt marked, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner.

Nivå 3: Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes i markeder ansett som inaktive. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos konsernet er blant annet unoterte aksjer og Private Equity.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 9. For beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

For eiendeler som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort noen sensitivitetsanalyse. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. Alt av investeringsiendom inngår forøvrig i nivå 3. En endring i variablene til prisingen er vurdert som lite signifikant for verdipapirene. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5 % gi en endring på 5 900 millioner kroner per 30.09.2021 på de eiendelene som ligger i nivå 3.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det forøvrig utgangspunkt i verdien ved periodeslutt.

I 3. kvartal er det flyttet aksjer for 546 millioner kroner fra nivå 1 til nivå 2, 34 millioner kroner fra nivå 1 til nivå 3, 1 963 millioner fra nivå 2 til nivå 1 og 1 million fra nivå 2 til nivå 3. Dette skyldes endringer i likviditet.

Note 12 **Likviditetsrisiko**

Tabellen nedenfor spesifiserer konsernets finansielle forpliktelser klassifisert etter forfallsstruktur. Beløpene i tabellen er udiskonterte kontraktmessige kontantsstrømmer.

30.09.2021 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	0	126	578	664	4 767	6 135
Fondsobligasjonslån ¹	0	95	254	318	1 322	1 989
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	12 774	0	0	0	0	12 774
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	462	4 227	23 893	577	0	29 159
Gjeld til kredittinstitusjoner	2 308	9	907	0	0	3 224
Finansielle derivater	1 444	2 137	234	263	142	4 220
Leverandørgjeld	61	0	0	0	0	61
Betingede forpliktelser (uten bestemt forfall)	29 869	0	0	0	0	29 869
Sum	46 918	6 595	25 867	1 821	6 231	87 431

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 113 millioner kroner, gjeld til kredittinstitusjoner med forfall innen en måned reduseres med 32 millioner kroner og derivater med forfall innen 1 til 12 måneder reduseres med 167 millioner kroner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet er 87 120 millioner kroner.

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	137	3 774	0	0	0	3 911
Fondsobligasjonslån ¹	102	273	341	1 557	0	2 273
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	11 993	0	0	0	0	11 993
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	120	1 173	26 992	591	0	28 876
Gjeld til kredittinstitusjoner	190	2 710	610	0	0	3 511
Finansielle derivater	7 077	-6	8	-321	0	6 759
Leverandørgjeld	171	0	0	0	0	171
Betingede forpliktelser (uten bestemt forfall)	25 249	0	0	0	0	25 249
Sum	45 040	7 924	27 950	1 827	0	82 742

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 925 millioner kroner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet er 81 816 millioner kroner.

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	0	131	592	687	5 073	6 484
Fondsobligasjonslån ¹	0	62	249	312	1 452	2 075
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	11 781	0	0	0	0	11 781
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	18	1 423	26 618	587	0	28 646
Gjeld til kredittinstitusjoner	1 351	2 410	610	0	0	4 370
Finansielle derivater	2 396	2 381	116	-266	-294	4 333
Leverandørgjeld	123	0	0	0	0	123
Betingede forpliktelser (uten bestemt forfall)	27 659	0	0	0	0	27 659
Sum	43 328	6 407	28 186	1 320	6 231	85 472

Noe av den ansvarlige lånekapitalen er evigvarende. Beregnede kontantstrømmer er frem til forventet forfall ved rentereguleringstidspunktet.

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 29 millioner kroner, gjeld til kredittinstitusjoner med forfall innen en måned reduseres med 140 millioner kroner og derivater med forfall innen 1 til 12 måneder reduseres med 1 million kroner. Derivater med forfall innen 1-5 år og 5-10 år, øker med 2 millioner kroner i begge forfallsperiodene. Total reell likviditetsrisiko for konsernet er 85 306 millioner kroner.

Tabellen viser de samlede finansielle forpliktelsene konsernet har på rentebetalinger og innbetaling av hovedstol, basert på forfall. KLP Banken konsern innehar den største delen av de finansielle forpliktelsene i konsernet.

Med likviditetsrisiko menes risikoen for at konsernet ikke skal klare å innfri de finansielle forpliktelsene som det har. Risikoen for at konsernet ikke skal ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift er svært liten ettersom en stor del av eiendelene er likvide. Konsernet har betydelige midler investert i pengemarked, obligasjoner og aksjer som kan selges ved likviditetsbehov. Konsernets likviditetsstrategi innebærer at det til enhver tid skal ha tilstrekkelige likvide midler til å møte konsernets forpliktelser ved forfall, uten at det påløper kostnader av betydning knyttet til å frigjøre midler.

Aktivasammensetningen i konsernets porteføljer skal være tilstrekkelig likvid til å kunne dekke annet likviditetsbehov som kan oppstå. KLP Kapitalforvaltning AS forvalter likviditeten. Det er etablert interne rammer for størrelsen på likviditetsbeholdningen. Konsernets enhet for risikostyring overvåker og rapporterer utviklingen i likviditetsbeholdningen fortløpende. Konsernstyret fastsetter årlig en kapitalforvaltnings- og likviditetsstrategi for konsernet. Likviditetsstrategien inneholder blant annet rammer, ansvarsforhold, risikomål og beredskapsplan for likviditetsstyringen.

De største forpliktelsene i konsernet er forsikringsrelaterte og gjelder i all vesentlighet pensjonsforpliktelser. Disse forpliktelsene er fullfunderte og likviditetsstyringen håndteres på tilsvarende vis som øvrige forpliktelser.

Note 13 Renterisiko

30.09.2021 MILLIONER KRONER								
	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2021 -30.09.2021	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	19	-8	20	49	-181	2	-98	-90
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	13	13	13
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-50	-59	-1 113	-1 653	-2 104	220	-4 759	-3 781
Rentefondsandeler	-1 230	0	0	0	0	0	-1 230	-1 230
Utlån og fordringer	-1	0	0	0	0	177	177	149
Utlån	0	0	0	0	0	603	603	603
Konter og innskudd	0	0	0	0	0	0	0	0
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	31	31	31
Sum eiendeler	-1 262	-66	-1 093	-1 604	-2 285	1 046	-5 264	-4 305
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-97	-97	-97
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	0	0	0	-221	-221	-221
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	1	0	29	1	0	12	43	43
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	44	83	0	127	127
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-41	-41	-41
Sum forpliktelser	1	0	29	45	83	-347	-189	-189
Sum før skatt	-1 261	-66	-1 065	-1 558	-2 202	700	-5 453	-4 494
Sum etter skatt	-945	-50	-799	-1 169	-1 652	525	-4 089	-3 370

30.09.2020 MILLIONER KRONER									
	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2020 -30.09.2020	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser	
EIENDELER									
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	11	-2	-55	-94	-202	-18	-359	-316	
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	4	4	0	
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-49	-58	-1 229	-2 103	-2 560	243	-5 756	-2 092	
Rentefondsandeler	-1 212	0	0	0	0	0	-1 212	-3 838	
Utlån og fordringer	-1	0	0	0	0	200	200	132	
Utlån	0	0	0	0	0	587	587	587	
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	20	20	20	
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	49	49	49	
Sum eiendeler	-1 250	-61	-1 284	-2 196	-2 762	1 086	-6 468	-5 457	
FORPLIKTELSE									
Innskudd	0	0	0	0	0	-91	-91	-91	
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	0	0	0	-219	-219	-219	
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	1	0	72	98	0	13	185	105	
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	58	108	0	167	167	
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-41	-41	-41	
Sum forpliktelser	1	0	72	157	108	-338	0	-79	
Sum før skatt	-1 249	-61	-1 212	-2 040	-2 654	748	-6 467	-5 536	
Sum etter skatt	-937	-46	-909	-1 530	-1 990	561	-4 850	-4 152	

31.12.2020 MILLIONER KRONER								
	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2020 -31.12.2020	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	12	-4	-86	-59	-245	-22	-405	-353
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	6	6	0
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-44	-48	-1 153	-1 914	-2 460	320	-5 299	-4 336
Rentefondsandeler	-1 329	0	0	0	0	0	-1 329	-1 329
Utlån og fordringer	0	-1	0	0	0	273	272	218
Utlån	0	0	0	0	0	797	797	797
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	28	28	28
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	52	52	52
Sum eiendeler	-1 362	-53	-1 239	-1 974	-2 705	1 453	-5 879	-4 925
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-120	-120	-120
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	0	0	0	-288	-288	-288
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	6	11	84	53	0	18	171	167
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	51	93	0	143	143
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-72	-72	-72
Sum forpliktelser	6	11	84	103	93	-461	-165	-169
Sum før skatt	-1 356	-42	-1 155	-1 870	-2 612	992	-6 043	-5 094
Sum etter skatt	-1 017	-32	-866	-1 403	-1 959	744	-4 533	-3 820

¹ Betingede forpliktelser er i denne sammenheng aksepterte, ikke utbetalte utlån.

Noten viser resultateffekten ved en økning i markedsrenten på én prosent, for virkelig verdi risiko og flytende rente risiko.

Endring i virkelig verdi (virkelig verdi risiko) vises i de fem første kolonnene, sortert etter forfallstidspunkt på papirene, og er beregnet ved endring i virkelig verdi på rentebærende instrumenter hvis renten hadde vært en prosent høyere ved periodeslutt. Kolonnen «Endring i kontantstrøm» (flytende rente risiko) viser endringen i kontantstrømmer hvis renten hadde vært en prosent høyere gjennom perioden det rapporteres på. Summen av disse reflekterer den samlede resultateffekten som scenarioet ved en prosents høyere rente hadde gitt konsernet i perioden det rapporteres på.

Virkelig verdi risiko gjelder fastrente papirer hvor markedsverdien på papiret svinger i motsatt takt av markedsrenten. Flytende rente risiko gjelder papirer som har flytende rente, hvor markedsverdien holder seg stabil, men hvor endring i markedsrente gir utslag i endrede løpende inntekter.

Rentepapirer, med følgende egenskaper og klassifiseringer, faller inn under noten; verdipapirer til virkelig verdi over resultatet (flytende og faste rentebetingelser), investeringer som holdes til forfall (kun de med flytende rentebetingelser) og lån og fordringer (kun de med flytende rentebetingelser). Konsernet har ingen rentepapirer klassifisert som tilgjengelig for salg.

Konsernets investeringer i renteinstrumenter med fast rente, som regnskapsføres til amortisert kost, gir ingen endring i resultatregnskapet ved endring av markedsrente. Tilsvarende gjelder for utstedt gjeld med fast rente regnskapsført til amortisert kost.

Forsikringskontrakter med avkastningsgaranti endrer ikke regnskapsmessig verdi selv om rentenivået endres. Endring i rentenivå har heller ingen innvirkning på den garanterte avkastningen, men vil ha betydning for den oppnådde avkastning som skal dekke avkastningsgarantien. Det skyldes at forsikringsmidlene delvis investeres i gjeldsinstrumenter hvor kontantstrømmene skal bidra til å dekke avkastningsgarantien.

Note 14 **Kreditrisiko**

30.09.2021 MILLIONER KRONER									
	Investment grade AAA til BBB	Lavere rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån < 80% ¹	Boliglån > 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	27 394	35	0	0	0	0	1 377	28 806	28 806
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	138 501	0	375	1 679	0	0	19 389	159 944	159 944
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	119 916	1 592	5 682	4 238	0	0	15 749	147 176	126 786
Rentefond	0	0	0	0	0	0	23 124	23 124	23 124
Utlån og fordringer	21 784	0	0	969	0	0	0	22 753	19 492
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	4 163	0	0	0	0	0	0	4 163	3 631
Konter og innskudd	2 982	0	0	67	0	0	0	3 050	3 050
Utlån	0	0	88 177	0	22 311	2 452	3 261	116 201	116 201
Sum	314 739	1 628	94 233	6 953	22 311	2 452	62 901	505 217	481 034

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE MILLIONER KRONER	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	12 768	2 776	7 498	4 352	27 394
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	19 152	23 572	58 933	36 843	138 501
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	31 894	15 097	36 487	36 438	119 916
Rentefond	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	10 161	11 238	385	21 784
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	991	3 164	8	4 163
Kontanter og innskudd	0	2 563	419	0	2 982
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	63 814	55 160	117 739	78 026	314 739

30.09.2020
MILLIONER KRONER

	Investment grade AAA til BBB	Lavere rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån < 80% ¹	Boliglån > 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	28 833	57	0	0	0	0	1 980	30 870	30 870
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	134 312	0	848	0	0	0	18 509	153 670	153 670
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning ²	118 969	2 056	5 268	10 473	0	0	12 133	148 899	130 305
Rentefond	0	0	0	0	0	0	18 312	18 312	16 908
Utlån og fordringer	21 902	0	0	299	0	0	0	22 201	17 222
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1 525	0	0	0	0	0	0	1 525	1 419
Kontanter og innskudd	2 633	0	0	70	0	0	0	2 703	2 703
Utlån	0	0	70 275	0	21 020	3 216	19 860	114 371	114 371
Sum	308 174	2 113	76 391	10 842	21 020	3 216	70 794	492 551	467 470

² I kolonne "øvrige" har vi inkludert en investering som bærer kredittisiko men som ikke er direkte avstembar mot balanseposten "gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat" og derav skaper en differanse på NOK 1 404 millioner per 30.09.2020.

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE MILLIONER KRONER	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	12 272	4 687	9 108	2 766	28 833
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	24 157	19 903	54 915	35 338	134 312
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	34 785	11 633	33 414	39 136	118 969
Rentefond	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	7 979	13 824	99	21 902
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	316	1 209	0	1 525
Kontanter og innskudd	0	2 475	158	0	2 633
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	71 214	46 993	112 628	77 340	308 174

31.12.2020
MILLIONER KRONER

	Investment grade AAA til BBB	Lavere rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån < 80% ¹	Boliglån > 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	27 554	35	0	0	0	0	1 397	28 986	28 986
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	130 769	0	377	0	0	0	23 034	154 180	154 180
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	109 855	1 690	4 208	8 592	0	0	12 745	137 089	117 540
Rentefond	0	0	0	0	0	0	24 889	24 889	24 889
Utlån og fordringer	31 536	0	0	300	0	0	0	31 836	25 170
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	11 561	0	0	0	0	0	0	11 561	9 108
Kontanter og innskudd	2 703	0	0	69	0	0	0	2 772	2 772
Utlån	-	0	88 746	0	21 108	2 972	2 834	115 660	115 660
Sum	313 979	1 725	93 331	8 960	21 108	2 972	64 899	506 973	478 305

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80 % av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80 % pantsikkerhet av verdigrunnlag.

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE MILLIONER KRONER	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	12 029	4 063	9 063	2 400	27 554
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	22 528	19 734	59 503	29 004	130 769
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	31 049	8 886	36 354	33 566	109 855
Rentefond	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	22 806	7 628	1 102	31 536
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	3 838	7 692	31	11 561
Kontanter og innskudd	0	2 002	701	0	2 703
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	65 606	61 328	120 942	66 103	313 979

Med kredittrisiko menes risikoen for at motparten ikke skal klare å møte sine forpliktelser til KLP Konsernet. I denne tabellen er kredittrisikoen målt ved ratingbyråers estimater på hvor høy kredittverdighet de ulike utstederne av rentepapirer har. For eiendeler som ikke er ratet så er de lagt i andre kategorier som beskriver kredittrisiko, eksempelvis sektor og garantier.

Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer. For å overvåke kredittrisiko i utlånene og investeringene er det nedsatt en egen kredittkomite som møtes på jevnlig basis. Grensene for kredittrisiko mot den enkelte debitor fastsettes av komiteen. Endringer i debtors kredittvurdering overvåkes og følges opp av KLP Kapitalforvaltning AS.

Konsernet har god balanse mellom norske og internasjonale obligasjoner, og har en portefølje av utelukkende gode kreditter. Konsernet har en høy konsentrasjon av gjeldsinstrumenter rettet mot norsk offentlig sektor, som anses å ha en lav kredittrisiko.

I noteinndelingen er det benyttet rating fra Standard & Poor's, Moodys, Fitch, Scope Ratings og Nordic Credit Rating. Ratingen er konvertert til S&P sin ratingtabell, hvor AAA er tilknyttet papirer med høyest kredittverdighet. Laveste rating av de fem er benyttet og alle fem ratingselskaper er likestilte som grunnlag for investeringer i rentepapirer. Det som er klassifisert som «Øvrige» er i all hovedsak verdipapirer utstedt av kraftselskaper og andre foretaksobligasjoner. KLP Konsernet har strenge retningslinjer for investeringer i rentepapirer, som også gjelder for investeringer som faller inn under kategorien Øvrige.

Linjene i noten er sammenfallende med balanseoppsettet. Unntakene er gjeldsinstrumenter til virkelig verdi som er delt opp i tre kategorier i noten og utlån som vist samlet i noten, men som befinner seg på to linjer i balansen (virkelig verdi og amortisert kost).

Konsernregnskapet viser enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. Dette gir inntrykk av en høyere risiko enn hva som er reelt, da risiko som konsernet ikke bærer vises i regnskapet. I ytterste kolonne vises det kun foretak, og faktisk eierskap i fond som konsernet har ved periodeslutt.

MILLIONER KRONER	30.09.2021		30.09.2020		31.12.2020	
	Konsolidert	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	Konsolidert	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	Konsolidert	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
TI STØRSTE MOTPARTER						
Motpart 1	13 542	12 053	10 723	10 131	15 388	14 159
Motpart 2	11 601	10 218	8 500	8 500	13 120	9 013
Motpart 3	9 353	7 248	7 177	7 039	12 585	8 160
Motpart 4	7 465	6 785	6 770	6 485	8 744	8 034
Motpart 5	5 781	5 781	6 502	5 866	7 409	7 208
Motpart 6	5 536	5 536	5 676	5 500	6 155	5 622
Motpart 7	5 106	5 067	5 569	5 272	5 857	5 604
Motpart 8	4 835	4 672	4 672	4 672	5 622	4 710
Motpart 9	4 672	4 620	4 233	4 066	4 768	4 698
Motpart 10	4 546	4 423	3 525	3 525	4 747	3 915
Sum	72 437	66 402	63 347	61 057	84 395	71 123

Tabellen ovenfor viser de ti største motpartene KLP konsernet har eksponering mot. Beløpene oppgitt er balanseført verdi. «Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond» inkluderer kun det som er i konsernets eie og hvor konsernet innehar reell kredittrisiko. Majoriteten av de ti største motpartene er enten finansinstitusjoner eller motparter omfattet av en offentlig garanti (statlig eller kommunal garanti).

Note 15 **Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring**

MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
Premiereserve - ordinær tariff	482 647	475 572	457 514
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	30 818	10 366	38 588
Tilleggsavsetning	42 842	35 846	43 460
Kursreguleringsfond	68 559	47 666	55 487
Andre avsetninger	1	22	18
Udisponert resultat tilført forsikringskontraktene	9 185	6 728	0
Sum forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	634 052	576 200	595 068

Note 16 **Annen kortsiktig gjeld**

MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	8 901	8 793	3 029
Påløpt ikke utlignet skatt	567	1 232	1 489
Forskuddstrekk pensjonsordning	430	399	447
Leverandørgjeld	316	126	270
Forhåndsinnkalt tilskudd til forsikringsvirksomheten	98	133	576
Øvrig kortsiktig gjeld	1 891	1 043	1 049
Sum annen kortsiktig gjeld	12 203	11 726	6 859

Note 17 **Kapitalkrav**

I Solvens II-balansen inngår eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. For eiendeler som har en annen verdi i regnskapet legges derfor mer-/mindreverdiene til. For KLPs forsikringsforpliktelser finnes det ikke observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som skal reflektere en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene.

Kapitalgruppe 1 fremkommer av Solvens II-balansen, samt fondsobligasjonslånet. Kapitalgruppe 2 består av ansvarlige lån og ikke-innbetalt supplerende kapital. Finanstilsynet har godkjent at KLPs vedtektsfestede etterinnkallingsrett kan regnes med som supplerende kapital med et beløp tilsvarende 2,5 % av foretakets premiereserve. Kapital som kan medregnes i kapitalgruppe 2 er i hovedsak begrenset oppad til 50 % av kapitalkravet.

Uten bruk av midlertidig fradrag i forsikringstekniske avsetninger er foretakets solvensgrad 264% som er godt over foretakets mål om minst 150 %. Med det midlertidige fradraget er solvensgraden 298%.

	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
SOLVENSGRAD	264 %	244 %	261 %

MILLIARDER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
FORENKLET SOLVENS II BALANSE			
Eiendeler, bokført	697	639	655
Merverdier HTF/lån og fordringer	8	18	15
Merverdier øvrige utlån	0	2	1
Øvrige mer/mindreverdier	0	0	0
Utsatt skattefordel	0	0	0
Sum eiendeler etter solvens II	706	658	671

MILLIARDER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
FORENKLET SOLVENS II BALANSE			
Beste estimat	631	581	598
Risikomargin	14	16	14
Ansvarlige lån/fondsobligasjonslån	5	5	5
Andre forpliktelser	20	21	18
Utsatt skatteforpliktelse	1	1	1
Sum forpliktelser etter solvens II	671	625	637
Eiendeler minus forpliktelser	35	32	34
- Utsatt skattefordel	0	0	0
+ Fondsobligasjonslån	2	2	2
Basiskapital - kapitalgruppe 1	36	34	35
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 1	36	34	35
Ansvarlige lån	3	3	4
Basiskapital - kapitalgruppe 2	3	3	4
Supplerende kapital	12	12	11
Supplerende kapital - kapitalgruppe 2	12	12	11
Fradrag for maks. kapital i gruppe 2	-7	-7	-7
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 2	8	8	8
Utsatt skattefordel	0	0	0
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 3	0	0	0
Tellende ansvarlig kapital under Solvens II	44	43	43
Solvenskapitalkrav (SCR)	17	17	16
Solvensgrad¹	264 %	244 %	261 %

¹ Endelig beregning av solvensgrad pr 31.12.2020 gir en solvensgrad på 261 %. Dette er en reduksjon på 3 % mot tidligere rapportert.

Note 18 **Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør**

30.09.2021 MILLIONER KRONER				Relaterte beløp som ikke er presentert netto				
	Brutto finansielle eiendeler/ gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
EIENDELER								
Finansielle derivater	4 163	0	4 163	-1 536	-2 496	-871	290	252
Repoer	1 518	0	1 518	-500	0	0	1 018	1 018
Sum	5 681	0	5 681	-2 036	-2 496	-871	1 308	1 270
GJELD								
Finansielle derivater	2 455	0	2 455	-1 536	-139	-15	919	919
Repoer	1 954	0	1 954	0	0	0	1 954	1 453
Sum	4 409	0	4 409	-1 536	-139	-15	2 873	2 372

30.09.2020 MILLIONER KRONER				Relaterte beløp som ikke er presentert netto					
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	
EIENDELER									
Finansielle derivater	1 525	0	1 525	-549	-1 002	-584	0	0	
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0	
Sum	1 525	0	1 525	-549	-1 002	-584	0	278	
GJELD									
Finansielle derivater	8 244	0	8 244	-549	-1 572	-8 015	475	475	
Repoer	1 006	0	1 006	0	0	0	1 006	1 006	
Sum	9 250	0	9 250	-549	-1 572	-8 015	1 481	1 481	

31.12.2020 MILLIONER KRONER				Relaterte beløp som ikke er presentert netto				
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
EIENDELER								
Finansielle derivater	11 561	0	11 561	-771	-9 516	0	1 570	1 276
Repoer	1 759	0	1 759	-914	0	0	845	845
Sum	13 320	0	13 320	-1 685	-9 516	0	2 415	2 121
GJELD								
Finansielle derivater	789	0	789	-771	-72	0	18	18
Repoer	914	0	914	0	0	0	914	0
Sum	1 702	0	1 702	-771	-72	0	932	18

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av nettingavtaler i konsernet; hvilke muligheter konsernet har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike nettingavtaler materialiseres. Noten viser derivatposisjoner og repo-avtaler i balansen. Repoer inngår i linjen "Gjeld til kredittinstitusjoner" i balansen.

De konsoliderte tallene inkluderer alle enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. I tillegg viser ytterste kolonne hvilket reelt nettobeløp som gjenstår om konsernet motregner avtalene; noe som kun inkluderer konsernselskaper av ordinær art.

Note 19 Pensjonsforpliktelser

MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
Balanseført netto forpliktelse 01.01.	934	790	790
Resultatført pensjonskostnad	137	122	164
Resultatført finanskostnad	26	17	23
Aktuarielle gevinster og tap	266	305	88
Innbetalt premie/tilskudd	-169	-89	-120
Solgt virksomhet i 2020	0	0	-11
Balanseført netto forpliktelse 30.09./31.12.	1 194	1 143	934

FORUTSETNINGER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
Diskonteringsrente	1,90 %	1,40 %	1,70 %
Lønnsvekst	2,50 %	2,00 %	2,25 %
Folketrygdens grunnbeløp (G)	2,25 %	1,75 %	2,00 %
Pensjonsregulering	1,50 %	0,99 %	1,24 %
Arbeidsgiveravgiftssats	14,10 %	14,10 %	14,10 %
Finansskatt	5,00 %	5,00 %	5,00 %

Effekten av endringer i forutsetningene er en økning av forpliktelsen med 266 millioner kroner per 30.09.2021. Endringen er ført under "Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet".

Nøkkeltall - akkumulert

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	2. kvartal 2021	1. kvartal 2021	4. kvartal 2020	3. kvartal 2020	2. kvartal 2020	1. kvartal 2020	4. kvartal 2019
KLP KONSERN								
Resultat før skatt	2 192	1 325	693	1 657	1 682	713	151	3 193
Forvaltningskapital	872 465	870 548	813 514	807 161	789 981	785 598	764 904	3 194
Egenkapital	41 439	40 154	39 742	39 416	39 243	37 245	36 836	37 339
Solvensgrad	264 %	257 %	258 %	261 %	244 %	230 %	214 %	253 %
Antall ansatte i konsernet	1 032	1 017	1 021	1 018	1 016	1 010	1 008	1 007
KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE								
Resultat før skatt	1 699	965	566	1 289	1 303	523	31	2 637
Premieinntekter for egen regning	41 163	33 634	7 041	37 102	29 081	17 124	9 589	40 234
- herav tilflyttet premiereserve	0	0	0	2 850	2 846	2 865	2 503	11
Erstatninger for egen regning	24 690	19 100	13 754	28 360	23 013	17 809	11 478	20 157
- herav fraflyttet premiereserve, tilleggsavs. og kursreguleringsfond	8 346	8 346	8 419	7 656	7 667	7 655	6 377	292
Eiendeler i kollektivporteføljen	644 160	626 280	603 076	604 782	582 108	574 890	570 649	574 953
Eiendeler i investeringsvalgporteføljen	2 156	2 215	2 081	2 044	2 012	1 966	2 082	2 662
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	634 112	633 579	595 680	594 718	575 915	633 579	542 408	566 230
- herav fond med garantert avkastning	513 186	515 787	490 936	496 121	485 605	515 787	474 366	482 260
Ansvarlig kapital	44 536	43 473	41 580	42 742	42 507	41 148	38 960	40 530
Solvensgrad	289 %	282 %	287 %	282 %	264 %	252 %	234 %	278 %
Risikoresultat	625	293	191	-398	706	300	200	1 031
Avkastningsresultat	9 347	7 232	4 688	12 350	6 831	3 417	-149	10 624
Administrasjonsresultat	159	61	41	171	187	64	39	186

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	2. kvartal 2021	1. kvartal 2021	4. kvartal 2020	3. kvartal 2020	2. kvartal 2020	1. kvartal 2020	4. kvartal 2019
Soliditetskapital	176 437	174 816	160 647	172 863	141 563	143 139	123 211	150 617
Bokført avkastning kollektivporteføljen	3,5 %	2,6 %	1,4 %	4,82 %	3,2 %	1,9 %	0,6 %	4,5 %
Verdjustert avkastning kollektivporteføljen	5,6 %	4,4 %	1,5 %	4,23 %	1,4 %	-0,5 %	-3,7 %	8,5 %
Avkastning investeringsvalgporteføljen (LIB)	5,8 %	5,0 %	1,9 %	4,20 %	0,4 %	-1,8 %	-5,7 %	9,9 %
Avkastning selskapsporteføljen	2,5 %	1,7 %	0,8 %	3,09 %	1,3 %	0,4 %	-0,1 %	4,3 %
KLP SKADEFORSIKRING AS								
Resultat før skatt	343,9	225,9	71,6	220,0	97,2	18,2	-126,1	165,6
Opptjente brutto premier	1436,2	940,6	460,1	1 728,4	1 280,4	840,4	415,4	1 529,8
Premieinntekter for egen regning	1380,9	903,6	441,7	1 657,6	1 227,8	804,6	397,9	1 475,7
Egenkapital	2 348,3	2 294,4	2 178,7	2 110,9	1 990,7	1 924,0	1 819,9	1 940,5
Skadeprosent	73,6 %	74,5 %	72,8 %	83,1 %	83,1 %	83,3 %	86,8 %	90,5 %
Totalkostnadsprosent	85,1 %	90,3 %	89,2 %	100,7 %	100,7 %	101,9 %	105,7 %	109,0 %
Avkastning på midler til forvaltning	3,43 %	2,6 %	0,6 %	5,0 %	2,3 %	0,8 %	-2,3 %	6,7 %
Ansvarlig kapital	2 290	2 267	2 193	2 132	2 006	1 934	1 815	1 958
Solvensgrad	267 %	252 %	238 %	239 %	246 %	234 %	213 %	240 %
Årlig premievolum person	846,7	828,9	806,8	786,0	759,8	734,6	709,3	683,9
Årlig premievolum arbeidsgiver	1 135,0	1 128,0	1 080,4	1 016,4	1 009,9	999,7	987,5	925,1
Netto nyttegning (akkumulert innenfor året.)	75,9	65,0	17,0	87,6	74,8	51,5	24,8	145,3
KLP BEDRIFTSPENSJON AS¹								
Resultat før skatt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	-13,7	-12,6
Premieinntekter for egen regning	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	313,5	1 134,8
- herav tilflyttet premiereserve	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	133,2	495,7
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	6 342	6 649
- herav fond med garantert avkastning	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	1 595	1 538
Avkastningsresultat	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	2,1	13,4
Risikoresultat	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	6,3	7,7

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	2. kvartal 2021	1. kvartal 2021	4. kvartal 2020	3. kvartal 2020	2. kvartal 2020	1. kvartal 2020	4. kvartal 2019
Administrasjonsresultat	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	-9,6	-38,1
Ansvarlig kapital	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	171	323
Solvensgrad	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	81 %	204 %
Soliditetskapital	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	758,2	763,9
Bokført kapitalavkastning kollektivportefølje	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	0,8 %	3,4 %
Verdijustert kapitalavkastning kollektivportefølje	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	0,2 %	4,1 %
Avkastning innskuddspensjon med investeringsvalg	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	-11,9 %	16,8 %
Avkastning selskapsportefølje	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	solgt	0,1 %	3,0 %
KLP BANKEN KONSERN								
Resultat før skatt	93,8	54,3	48,6	136,8	101,7	39,8	21,6	102,3
Netto renteinntekter	232,8	152,8	75,7	317,3	229,3	136,0	75,7	292,9
Øvrige driftsinntekter	58,6	38,6	19,0	77,7	58,6	39,0	19,4	78,1
Driftskostnader, avskrivninger og tapsavsetninger	-174,2	-118,6	-60,6	-232,1	-164,5	-119,1	-60,7	-238,5
Netto realisert/urealisert endring finansielle instrumenter til virkelig verdi	-23,5	-18,6	14,5	-26,1	-21,7	-16,1	-19,4	-30,2
Innskudd	12 774	12 643	12 103	11 781	11 993	12 245	12 034	11 487
Utlån til kunder	21 365	21 409	20 894	20 570	20 610	20 121	19 143	18 387
Utlån med offentlig garanti	16 842	16 752	16 734	17 654	16 933	17 357	16 823	16 547
Misligholdte lån	32	34	57	54	48	77	97	86
Innlån ved utstedelse av verdipapirer	29 536	29 195	27 147	25 800	26 203	25 993	25 899	25 822
Forvaltningskapital	44 980	45 216	43 200	42 688	43 438	43 855	42 002	39 699
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	43 834	43 952	42 944	41 188	41 568	41 777	40 850	38 394
Egenkapital	2 490	2 474	2 470	2 427	2 389	2 343	2 322	2 221
Rentenetto	0,53 %	0,35 %	0,18 %	0,80 %	0,57 %	0,33 %	0,19 %	0,76 %

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	2. kvartal 2021	1. kvartal 2021	4. kvartal 2020	3. kvartal 2020	2. kvartal 2020	1. kvartal 2020	4. kvartal 2019
Resultat av ordinær drift før skatt	0,21 %	0,12 %	0,11 %	0,33 %	0,24 %	0,10 %	0,04 %	0,27 %
Egenkapitalavkastning før skatt	5,15 %	4,47 %	8,02 %	6,16 %	6,11 %	3,59 %	2,69 %	4,78 %
Kapitaldekning	18,6 %	18,4 %	19,3 %	19,5 %	18,7 %	18,4 %	18,8 %	19,1 %
Antall personkunder	47 750	46 872	46 116	45 406	44 842	44 213	43 712	42 785
Herav medlemmer i KLP	32 615	31 664	32 183	32 048	31 869	32 533	32 135	31 361
KLP KAPITALFORVALTNING AS								
Resultat før skatt	53	24,6	20,7	30,9	25,6	-1,9	-0,3	44,3
Totale midler til forvaltning	647 995	627 599	602 400	596 254	579 129	563 238	524 877	563 567
Midler forvaltet for eksterne kunder	123 811	121 308	111 821	103 378	100 106	87 968	74 598	83 405

¹ Virksomheten er solgt med regnskapsmessig virkning pr. 01.04.2020

Bærekraftsregnskap

Q3 2021

Integrere samfunnsansvar i all vår virksomhet

STRATEGISK MÅL

MEDARBEIDERSTATISTIKK

KLPs ansatte er en nøkkelressurs, og KLP ønsker å være en endringsdyktig organisasjon med engasjerte ansatte som evner å omsette egen kompetanse og teknologiske muligheter. Det er viktig at våre ansatte har et godt arbeidsmiljø, og KLP jobber kontinuerlig med å redusere de ansattes sykefravær.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 3, *God helse og livskvalitet*.
- Mål 8, *Anstendig arbeid og økonomisk vekst*, og spesielt delmål 8.8; Beskytte arbeiderrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere.

MÅLSETTING

KLPs mål er å ha lavere sykefravær enn 4 prosent.

Resultat i 3. kvartal

I tredje kvartal av 2021 var det totale sykefraværet på 3 prosent, hvilket er lavere enn målsettingen på 4 prosent og sykefraværet samme kvartal tidligere år. Selv om samfunnet har åpnet gradvis mer opp etter sommeren kan fortsatt fokus på håndhygiene og smitteforebygging redusere forekomsten av annen sykdom som for eksempel forkjølelse og influensa. Økt fleksibilitet ved hjemmekontor kan også ha bidratt til å redusere korttidsfraværet.

	30.09.2021	30.09.2020	30.09.2019	FNs bærekraftsmål
Ansatte i KLP	1 032	1 016	1 001	n/a
Sykefravær totalt	3,0 %	3,3 %	3,9 %	3.

DEFINISJON

Antall ansatte er faste ansatte i Norge, Sverige og Danmark, og inkluderer ansatte i permisjon og ansatte som jobber deltid.

Sykefravær er egenmeldt og legemeldt sykefravær. Korttidssykefravær er definert til 1-3 dager, langtidsfravær fire dager eller mer.

KLIMA OG MILJØ

KLP jobber for å redusere miljøpåvirkningen fra egen drift og støtter 1,5-gradersmålet. KLP har som mål å innrette egen virksomhet og våre investeringer etter målene i Parisavtalen.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 9, *Industri, innovasjon og infrastruktur*, og spesielt delmål 9.4; Oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og miljøvennlige teknologiformer.
- Delmål 11.6; Innen 2030 redusere negative konsekvenser for miljøet i storbyene, spesielt med hensyn til luftkvalitet og avfallshåndtering.
- Mål 13: *Stoppe klimaendringene*

MÅLSETTING

- Halvere klimagassutslipp fra egen drift innen 2030, med utgangspunkt i utslippene i 2010.
- Redusere energiforbruket i eiendomsporteføljen til 180 kWh per kvadratmeter.

Resultat i 3. kvartal

Som følge av den nasjonale nedstengingen i mars 2020 innførte KLP hjemmekontor for alle ansatte og strenge restriksjoner for jobbreiser. KLP har holdt fast ved dette på grunn av vedvarende smitteverntiltak, men i takt med gjenåpningen av samfunnet har noen av restriksjonene blitt myket opp. Dette har ført til et økt aktivitetsnivå sammenlignet med aktivitetsnivå i tredje kvartal 2020.

Smittevernstiltakene under pandemien har også påvirket aktiviteten i KLPs eiendomsportefølje, som blant annet har resultert i redusert energiforbruk, men dette forventes å stige noe ettersom samfunnet gjenåpner.

	30.09.2021	30.09.2020	30.09.2019	FNs bærekraftsmål
Antall flyreiser	295	1 551	4 783	12.13.
Klimagassutslipp fra forretningsreiser med fly (tonn CO ₂ e)	17	178	654	12.13.
Energiforbruk i KLPs egne kontorlokaler (kWh per m ²)	78	70	124	9.13.
Energiforbruk i KLPs eiendomsportefølje (kWh per m ²)	171	171	193	9.

DEFINISJON

Flyreiser og utslipp

Antall flyreiser er basert på tall fra vårt reisebyrå, og det er antall strekninger som rapporteres. En strekning vil si en enkelt distanse, og en tur-retur reise kan bestå av flere strekninger.

Klimagassutslipp fra flyreiser er også basert på tall fra vårt reisebyrå. De benytter utregningsmetode og utslippsfaktorer fra ICAO (International Civil Aviation Organization).

Energiforbruk i KLPs egne kontorlokaler

Energiforbruket er en vesentlig kilde til KLPs klimagassutslipp. Energiforbruket i KLPs egne kontorlokaler er ikke temperaturkorrigert, men viser faktisk forbruk. Med egne kontorlokaler menes de kontorlokalene KLP-konsernets ansatte jobber i.

I første kvartal 2021 tok KLP i bruk et nytt energi- og miljøoppfølgingssystem for eiendommene i KLPs eiendomsportefølje. Det har tatt tid og implementere dette, og på grunn av manglende underlag har det kun vært mulig å hente ut data for KLP-huset i Oslo. For de andre kontorlokalene benyttes tall for tredje kvartal 2020 for å regne ut totalt energiforbruk. KLP Eiendom i Trondheim har flyttet til et nytt og mer effektivt kontorbygg. Dette kan påvirke og gjenspeiles i energiforbruket når energioppfølgingssystemet er fullt implementert og det er mulig å hente ut oppdatert data.

Energiforbruk i KLPs eiendomsportefølje

Data som rapporteres er gjennomsnittlig 12 måneders klimakorrigert spesifikk energibruk for egedriftede bygg.

Med egedriftede bygg menes de eiendommene som KLP eier, har ansvar for drift og vedlikehold, og hvor KLP har muligheten til å iverksette og måle effekten av miljøtiltak. Dette er bygg i Oslo, Trondheim, København og Stockholm. Alle disse byggene har energioppfølgingssystem hvor energi- og vannforbruk registreres og overvåkes. I de aller fleste byggene er leietakers energiforbruk også medtatt, slik at vi har oversikt over totalt energiforbruk på byggene.

Energiforbruk kWh per kvadratmeter per år for KLPs egedriftede bygg er temperaturkorrigert for å kunne måle effekt av iverksatte energisparingstiltak.

I første kvartal 2021 tok KLP i bruk et nytt energi- og miljøoppfølgingssystem for eiendommene i KLPs eiendomsportefølje. Det har tatt tid og implementere dette, og på grunn av manglende underlag fra noen eiendommer er ikke hele arealet inkludert i rapporteringen for tredje kvartal. Tallene er ikke helt sammenlignbart med historiske tall, men andelen eiendommer med underlag forventes å øke frem mot neste kvartal.

Selskapet har en stor portefølje med bygg, som også endrer seg over tid. De enkelte byggene kan også endre bruksmønster i kortere eller lengre tidsperioder, som for eksempel i forbindelse med leietakerutskiftninger.

Det kan være ulike grunner til at det av og til ikke er mulig å få innhentet korrekte tall, eksempelvis ved feil på målere eller for sent innrapporterte tall fra våre underleverandører. Dette tas høyde for ved at rapporteringen kun inkluderer KLPs egedriftede bygg og som har sammenliknbare driftsforhold 12 måneder tilbake i tid fra rapporteringstidspunktet. Det betyr imidlertid at byggene KLP rapporterer på varierer noe fra år til år, men vurderingen er at dette likevel vil plukke opp de riktige trendene i selskapets eiendoms masse.

Øke investeringer som fremmer en bærekraftig utvikling og støtter opp om våre finansielle mål

STRATEGISK MÅL

ØKE KLIMAVENNLIGE INVESTERINGER

KLPs investeringer fremmer mange ulike dimensjoner ved en bærekraftig utvikling, men gitt KLPs fokus på klimaendringer satser vi særlig på klimavennlige investeringer. KLP ønsker å styre kapitalen i en klimavennlig retning ved å sette konkrete mål for utvalgte investeringer.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål

- Mål 7, *Ren energi til alle*, derunder delmål 7.1; Innen 2030 sikre allmenn tilgang til pålitelige og moderne energikilder, delmål 7.2; Innen 2030 betydelig øke andelen fornybar energi i verdens samlede energiforbruk og delmål 7.a; Innen 2030 styrke det internasjonale samarbeidet for å lette tilgangen til forskning og teknologi på området ren energi
- Mål 9, *Industri, innovasjon og infrastruktur*, spesielt delmål 9.a; Legge til rette for en bærekraftig og robust utvikling av infrastrukturen i utviklingsland ved å øke den finansielle, teknologiske og faglige bistanden, og 9.4; Innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og miljøvennlige teknologiformer.
- Delmål 15.2; Innen 2020 fremme innføringen av en bærekraftig forvaltning av all slags skog, stanse avskoging, gjenopprette forringede skoger, og i betydelig grad øke gjenreising og nyplanting av skog på globalt nivå
- Delmål 17.3; Mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder.

MÅLSETTING

Øke KLPs klimavennlige investeringer med 6 milliarder kroner per år.

Resultat i 3. kvartal

I tredje kvartal investerte KLP nye 2,7 milliarder i klimavennlige investeringer. Dette er blant annet investeringer i fornybar energi og et nytt miljøbygg i København. Hittil i år har disse investeringene totalt økt med 7,3 milliarder.

	Endring 3. kvartal				
MILLIONER KRONER	2021	2020	30.09.2021	30.09.2020	30.09.2019
Fornybar energi i Norge	-62	946	24 185	23 984	21 823
Fornybar energi internasjonalt	747	18	7 185	5 139	2 157
Fornybar energi i utviklingsland	95	14	1 148	882	638
Miljøbygg i eiendomsporteføljen	985	105	14 753	15 429	12 028
Grønne obligasjoner	2 035	167	5 969	1 828	930
Andre klimavennlige investeringer	127	-195	6 411	1 563	177
Totalt	3 926	1 055	59 651	48 825	37 753
Som andel av KLPs totale investeringer	0 %	0 %	9 %	8 %	6 %
Fornybar energi (markedsverdi)	1 277	1 016	34 941	32 614	29 911
Fornybar energi (som andel av KLPs totale investeringer)	0 %	0 %	5 %	5 %	5 %
Fossil energi (markedsverdi)	525	-337	9 885	7 722	10 750
Fossil energi (som andel av KLPs totale investeringer)	0 %	0 %	1 %	1 %	2 %
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (markedsverdi)	985	105	14 753	15 429	12 028
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (som andel av porteføljens markedsverdi)	1 %	0 %	18 %	20 %	18 %

DEFINISJON

Det er markedsverdien av investeringene, i millioner kroner, som oppgis.

Fornybar energi i Norge

Fornybar energi i Norge er aksje- og obligasjonsinvesteringer i norske kraft- og nettselskaper. Kraftselskapene er klassifisert som el-produsenter fra vannkraft, vindkraft eller biobrensel. Tallet inkluderer også utlån til selskaper og prosjekter i Norge innen kraftsektoren, noe det ikke har gjort tidligere. Tallet er derfor ikke direkte sammenlignbart med tidligere år.

Fornybar energi internasjonalt

Fornybar energi internasjonalt er investeringer i prosjekter innen fornybar energi. Dette er både egenkapital-investeringer og prosjektfinansiering. Investeringene gjøres enten gjennom eksterne fondsforvaltere spesialisert på energi eller andre samarbeidspartnere.

Fornybar energi i utviklingsland

Fornybar energi i utviklingsland er investeringer i nye prosjekter innen fornybar energi. Investeringene gjøres dels som direkteinvesteringer i samarbeid med Norfund, dels som fondsinvesteringer gjennom fondsforvalteren Climate Investor One. Investeringene er en del av KLPs portefølje for utviklingsinvesteringer, som er ett av virkemidlene i Retningslinje for KLP som ansvarlig investor. Formålet er å oppnå både finansiell avkastning og samfunnsmessig gevinst. Investeringene baseres på kommersielle risiko- og avkastningsvurderinger, men vektlegger også effekten på samfunns- og miljømessige parametere.

Miljøbygg

Det er markedsverdien av miljøbygg i KLPs eiendomsportefølje som rapporteres. Miljøbygg er definert som bygg med energiklasse A eller B. Dette er i henhold til det foreslåtte taksonomi-regelverket i EU-taksonomien. Tidligere har definisjonen i tillegg inkludert bygg som er BREEAM sertifisert med minimum oppnådd karakter very good, som produserer egen energi gjennom solcellepaneler, eller som har vunnet en norsk eiendomspris hvor miljø er en viktig måleparameter. Den oppdaterte definisjonen er derfor strengere og inkluderer færre bygg. Historiske tall er ikke oppdatert i henhold til den nye definisjonen, og tallene er derfor ikke direkte sammenlignbare.

Grønne obligasjoner

Markedsverdien omfatter obligasjoner som er klassifisert som grønne, og som ikke allerede er medregnet i KLPs investeringer i fornybar energi i Norge ovenfor.

Andre klimavennlige investeringer

Klimavennlige investeringer som ikke faller inn under en av hovedkategoriene over plasseres her. Dette inkluderer blant annet utlån til el-ferger og investeringer i et fond som investerer i FSC-sertifiserte skogeiendommer. I år inkluderes også børsnoterte kraftselskaper internasjonalt som i all hovedsak genererer elektrisitet fra fornybare kilder og grønne utlån til kommuner til kommuner, fylkeskommuner og bedrifter med kommunal tilknytning. Lånet må ha en klar positiv miljø- og klimaeffekt og tilfredsstillende kriterier, og går til prosjekter innen vann, avløp og renovasjon, transport og nybygg og rehabilitering av bygg. Grønne utlån og internasjonale kraftselskaper har ikke vært inkludert i kategorien «Andre klimavennlige investeringer» tidligere år, og tallet er derfor ikke direkte sammenlignbart med historiske tall.

Andel av totalporteføljen

Andelen er beregnet som investeringenes andel av KLPs kollektivportefølje.

Investeringer i børsnoterte selskaper som KLP investerer i gjennom vår indeksforvaltning eller globale obligasjonsporteføljer er holdt utenfor denne definisjonen av klimavennlige investeringer, med unntak av grønne obligasjoner og et par internasjonale kraftselskaper.

Fossil energi

Tallet er markedsverdien av KLPs investeringer i selskaper klassifisert som olje- og gasselskaper, herunder eksempelvis letevirksomhet, produksjon og raffinaderi. Transport- og oljeserviceselskaper er ikke inkludert.

FINANS I UTVIKLINGSLAND

Underutviklede finansinstitusjoner og manglende tilgang på finansielle tjenester så som sparing, lån og forsikring for befolkningen er til hinder for fattigdomsreduksjon i utviklingsland. KLP ønsker gjennom sine investeringer i finans i utviklingsland å bidra til økonomisk vekst og bedre levekår.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Delmål 1.4; Innen 2030 sikre at alle kvinner og menn, særlig fattige og sårbare personer, har lik rett til økonomiske ressurser, egnet teknologi og finansielle tjenester herunder mikrofinansiering.
- Delmål 5.a; Iverksette reformer for å gi kvinner lik rett til økonomiske ressurser samt tilgang til eierskap til og kontroll over jord og annen form for eiendom, finansielle tjenester, arv og naturressurser.
- Delmål 8.3; Fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktive aktiviteter, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å gi dem tilgang til finansielle tjenester, og delmål 8.10; Styrke nasjonale finansinstitusjoners evne til å stimulere til og utvide tilgangen til bank- og forsikringstjenester samt finansielle tjenester for alle.
- Delmål 9.3; Øke tilgangen til finansielle tjenester, inkludert rimelig kreditt, for små industribedrifter og andre bedrifter, særlig i utviklingsland
- Delmål 11.1; Innen 2030 sikre at alle har tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris
- Delmål 17.3; Mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder.

MÅLSETTING

Øke denne typen investeringer og dermed bidra til økonomisk vekst og bedre levevilkår i utviklingsland.

Resultat i 3. kvartal

I tredje kvartal økte KLPs investeringer i bank og finans i utviklingsland med 123 millioner. Økningen i markedsverdi skyldes hovedsaklig at forskjellen mellom bokført og virkelig verdi av den underliggende investeringen i Arise økte i tredje kvartal, og en gunstig valutakurs for omregning.

	Endring 3. kvartal				
MILLIONER KRONER	2021	2020	30.09.2021	30.09.2020	30.09.2019
Bank og finans i utviklingsland	123	-15	831	721	684

DEFINISJON

Investeringer i bank og finans i utviklingsland er KLPs investeringer i Norsk mikrofinansinitiativ (NMI) og NorFinance. NorFinance er et investeringsselskap KLP eier sammen med blant andre Norfund. Investeringene gjøres som en del av KLPs portefølje for utviklingsinvesteringer, som er ett av virkemidlene i Retningslinje for KLP som ansvarlig investor. Formålet er å oppnå både finansiell avkastning og samfunnsmessig gevinst.

SÅKORNINVESTERINGER

KLP ønsker å bidra til at gode ideer kan forfølges lokalt og skape arbeidsplasser i Norge. Ved å investere i nyskaping skal KLP bidra til lokal verdiskaping og det grønne skiftet i Norge.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene støtter blant annet opp om FNs bærekraftsmål 8, *Anstendig arbeid og økonomisk vekst*, spesielt delmål 8.3; støtte produktiv virksomhet, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å sørge for tilgang til finansielle tjenester.

MÅLSETTING

Øke denne typen investeringer og dermed bidra til nyskaping og innovasjon.

Resultat i 3. kvartal

KLP investerte i ett nytt såkornfond i tredje kvartal, og markedsverdien av såkorninvesteringer økte med 46 millioner.

	Endring 3. kvartal				
MILLIONER KRONER	2021	2020	30.09.2021	30.09.2020	30.09.2019
Såkorninvesteringer i Norge	46	1	253	11	7

DEFINISJON

Det er markedsverdien av gjennomførte investeringer som rapporteres. Ved utgangen av tredje kvartal hadde KLP investert i 13 ulike såkornfond.

Påvirke selskaper og bransjer til mer bærekraftig drift

STRATEGISK MÅL

ENGASJERT OG ANSVARLIG EIER

KLP er en engasjert og ansvarlig eier som søker å påvirke både enkelt-selskaper, bransjer og markeder.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Som en ansvarlig investor og eier har KLP dialog med selskaper om mange temaer relatert til FNs bærekraftsmål. KLPs utelukkelseskriterier er også i samsvar med bærekraftsmålene. Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Delmål 3.a; Styrke gjennomføringen av Verdens helseorganisasjons rammekonvensjon om forebygging av tobakksskader i alle land.
- Mål 5, *Likestilling mellom kjønnene*
- Mål 7, *Ren energi til alle*
- Delmål 8.7; Treffe umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barnearbeid forbyes og avskaffes.
- Delmål 12.6; Stimulere selskaper til å innføre bærekraftige arbeidsmetoder og integrere informasjon om bærekraft i sine rapporteringsrutiner.
- Mål 14, *Livet i havet*
- Mål 15, *Livet på land*
- Delmål 16.2; Stanse overgrep, utnyttning, menneskehandel og alle former for vold mot og tortur av barn, delmål 16.4; Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon av ulovlige finans- og våpenstrømmer og delmål 16.5; Oppnå en betydelig reduksjon i alle former for korrupsjon og bestikkelser.

MÅLSETTING

- KLP har som mål å stemme på 95 prosent av generalforsamlingene både i Norge og internasjonalt.
- KLP hadde som mål å følge opp 60 selskaper i tredje kvartal og 240 selskaper i løpet av året.

Resultat i 3. kvartal

KLP har stemt ved 99 prosent av generalforsamlingene i utenlandske selskaper, og har oppnådd målsettingen. For norske selskaper har KLP stemt ved 86 prosent av generalforsamlingene. Det hender at generalforsamlingene kommer opp for sent i stemmegivningssystemet som KLP benytter til at vi kan stemme, noe som kan delvis kan forklare nedgangen.

I 2020 byttet KLP tjenesteleverandør til en som ikke tilbyr dialog som tjeneste. Oppfølging av selskaper har derfor kun vært gjennom direkte dialog mellom KLP og selskapene. I tredje kvartal var KLP i dialog med 49 selskaper, og ved utgangen kvartalet var totalt 157 selskaper fulgt opp på temaer knyttet til ESG, blant annet menneskerettigheter i konfliktområder, skraping av skip, skatt og åpenhet, arbeidstakerrettigheter i Kina og i Gulfen, miljøskade, bærekraftig havbruk, klimarisiko og barnrettigheter.

	30.09.2021	30.09.2020	30.09.2019	FNs bærekraftsmål
Selskaper utelukket fra investeringene	638	577	352	Alle bærekraftsmål
Generalforsamlinger i norske selskap hvor KLP har stemt (antall / andel)	61 (86 %)	96 (99 %)	89 (98 %)	n/a
Generalforsamlinger i utenlandske selskaper hvor KLP har stemt (antall / andel)	6 531 (99 %)	6 966 (96 %)	6 590 (97 %)	n/a
Unike selskaper KLP har hatt direkte dialog med om ESG-temaer	157	298	127	Alle bærekraftsmål

DEFINISJON

Utelukkede selskaper

Antall utelukkelse viser til totalt antall selskaper KLP har ekskludert fra investeringene på grunn av brudd på *Retningslinje for KLP som ansvarlig investor* ved utgangen av året.

Generalforsamlinger

KLP benytter tjenester fra ISS for å stemme på generalforsamlinger i selskaper vi er investert i. Ved generalforsamlinger i norske selskaper (hjemmehørende eller børsnotert i Norge) stemmer KLP manuelt gjennom ISS. Ved generalforsamlinger i utenlandske selskaper benytter KLP proxy-stemmegiving gjennom ISS.

Dialog med selskaper

Antall unike selskaper KLP har hatt dialog med viser til selskaper som KLP har vært i direkte dialog med under året angående sosiale, miljø-, eller styringsmessige temaer. KLP kan ha flere dialoger med et selskap i løpet av året knyttet til ulike temaer. KLPs oppfølging varierer i omfang, tema og tidsperspektiv. Dette er en form for eierskapsutøvelse der KLP engasjerer i en dialog med selskaper for å avklare hvordan de håndterer samfunnsansvarsutfordringer samt kommuniserer KLPs forventninger som investor og eier.

Utvikle produkter og tjenester som bidrar til positiv samfunnsutvikling

STRATEGISK MÅL

UTLÅNSVIRKSOMHET

KLPs utlånsvirksomhet retter seg i stor grad mot norske kommuner og fylkeskommuner og annen offentlig virksomhet. Lånene benyttes til formål som bidrar til å redusere nasjonale klimagassutslipp, og som kommer samfunnet som helhet til gode.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene støtter opp om FNs bærekraftsmål 9, *Industri, innovasjon og infrastruktur*, og spesielt delmål 9.1; Utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet, herunder regional og grensekryssende infrastruktur.

MÅLSETTING

Øke utlån til denne typen formål.

Resultat i 3. kvartal

KLPs utlån til kommuner og fylkeskommuner økte med netto 1,7 milliarder i tredje kvartal. Det ble gitt fem nye grønne lån og utbetalt 153,8 millioner kroner, blant annet til nye energieffektive skoler i Bardu kommune og Hurdal kommune, og til kjøp av elektrisk varebil for Brannvesenet Sør IKS.

MILLIONER KRONER	Endring 3. kvartal			30.09.2021	30.09.2020	30.09.2019	FNs bærekraftsmål
	2021	2020					
Utlån til vei og transport	78	7 627		2 604	9 372	8 682	9.
Utlån til offentlig eiendom	348	-502		4 333	4 875	4 724	9.
Utlån til offentlig sektor og virksomheter	1 220	-7 297		72 734	62 180	55 267	9.
Utlån til vann, avløp og renovasjon	45	133		3 651	2 990	2 607	9.
Hvorav grønne utlån	172	277		2 293	277	ny	9.

DEFINISJON

Utlån til offentlig eiendom er utlån til eksempelvis skolebygg, rådhus og andre kommunale bygg. Utlån til offentlig sektor og virksomheter er finansiering av ulike typer investeringer i kommuner og fylkeskommuner som for eksempel barnehager, sykehjem, skoler o.l.

Grønne utlån kan gis til kommuner, fylkeskommuner og bedrifter med kommunal tilknytning. Lånet må ha en klar positiv miljø- og klimaeffekt og tilfredsstillende ulike kriterier, avhengig av hva slags prosjekt det er. Kriteriene er basert på Green Bond Principles, Climate Bond Initiative Taxonomy og Nordic Public Sector Issuers Position Paper on Green Bonds Impact Reporting. Kriteriene revideres løpende ved behov.

Kommunal Landspensjonskasse

3. kvartal 2021

Resultatregnskap

Kommunal Landspensjonskasse

NOTE	MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
3	Premieinntekter for egen regning	7 529	11 957	41 163	29 081	37 102
	Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	1 157	910	3 979	3 940	6 009
	Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	1 936	3 911	9 501	9 080	11 224
	Verdiendringer på investeringer	4 496	-2 152	9 931	-13 032	1 240
	Realisert gevinst og tap på investeringer	-870	7 920	9 567	7 942	5 698
	Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	6 719	10 589	32 978	7 931	24 170
	Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	16	44	118	-1	74
	Andre forsikringsrelaterte inntekter	328	304	942	887	1 192
4	Erstatninger	-5 590	-5 203	-24 690	-23 013	-28 360
	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-5 745	-13 083	-38 236	-5 627	-27 649
	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsvalgportefølje	-5	-24	-77	589	487
	Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	0	0	0	0	-4 111
	Ufordelt overskuddsmidler til forsikringskontraktene	-2 275	-3 538	-9 494	-7 041	0
5	Forsikringsrelaterte driftskostnader	-266	-224	-891	-825	-1 172
	Andre forsikringsrelaterte kostnader	-327	-304	-952	-897	-1 206
	Resultat av teknisk regnskap	384	518	861	1 084	526
	Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	413	345	1 033	846	1 457
	Andre inntekter	2	-4	11	0	18
13	Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	-65	-78	-206	-627	-712
	Resultat av ikke-teknisk regnskap	350	263	838	219	762

NOTE	MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
	Resultat før skattekostnad	735	780	1 699	1 303	1 289
	Skattekostnader	-161	-59	-276	-174	-204
	Resultat før andre inntekter og kostnader	574	721	1 423	1 129	1 085
12	Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger	-287	64	-169	-193	-49
	Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden	-163	35	-97	-111	-39
	Justering av forsikringsforpliktelsene	51	-11	30	33	12
	Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet	72	-16	42	48	12
	Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet	-328	72	-194	-223	-63
	TOTALRESULTAT	245	794	1 229	906	1 021

Balanse

Kommunal Landspensjonskasse

NOTE	MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
EIENDELER				
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN				
	Immaterielle eiendeler	758	535	602
7	Investerings eiendommer	994	963	1 017
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	3 438	3 124	3 380
	Aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	5 256	4 734	4 910
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	19 351	19 116	19 012
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	15 572	16 407	12 816
	Fordringer	1 076	4 726	1 922
11	Bruksrette eiendeler	1 000	1 108	1 081
	Andre eiendeler	762	1 045	710
	Sum eiendeler i selskapsporteføljen	48 207	51 758	45 450
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE				
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	64 952	57 891	61 742
	Aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	4 923	4 578	4 254
	Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	12 699	13 447	13 263
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	257 935	248 884	248 813
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	303 651	257 307	276 710
	Sum investeringer i kollektivporteføljen	644 160	582 108	604 782
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	236	209	223
	Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	66	69	66
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	747	712	720
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	1 107	1 022	1 034
	Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen	2 156	2 012	2 044
	Sum eiendeler i kundeporteføljene	646 316	584 120	606 826
	SUM EIENDELER	694 522	635 878	652 277

NOTE	MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER				
	Innskutt egenkapital	18 971	17 531	18 194
	Opptjent egenkapital	22 418	21 684	21 188
	Sum egenkapital	41 389	39 215	39 382
6	Ansvarlig lånekapital mv.	4 664	5 239	4 898
14	Premiereserve mv.	480 820	473 589	456 055
	Tilleggsavsetninger	42 715	35 735	43 325
	Kursreguleringsfond	68 620	47 456	55 137
	Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	30 405	10 120	38 124
	Udisponert resultat til kunder	9 379	7 040	0
	Sum forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	631 940	573 940	592 642
14	Pensjonskapital mv.	1 548	1 468	1 478
	Tilleggsavsetninger	127	111	135
	Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	413	428	464
	Udisponert resultat til kunder	85	-32	0
	Sum forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsportefølje	2 173	1 975	2 077
12	Pensjonsforpliktelser o.l.	755	741	594
	Forpliktelser ved periodeskatt	210	943	1 155
	Forpliktelser ved utsatt skatt	879	659	614
11	Leieforpliktelser	1 034	1 121	1 099
9	Forpliktelser	11 404	11 965	9 506
	Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter	73	81	309
	SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER	694 522	635 878	652 277
POSTER UTENOM BALANSEN				
	Betingede forpliktelser	27 161	23 108	26 011

Egenkapitaloppstilling

Kommunal Landspensjonskasse

2021 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 01.01.2021	18 194	5 404	15 784	39 382
Resultat før andre inntekter og kostnader		508	915	1 423
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger			-169	-169
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			-97	-97
Justering av forsikringsforpliktelsene			30	30
Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			42	42
Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			-194	-194
Totalresultat (udisponert)		508	721	1 229
Innbetalt egenkapitaltilskudd	777			777
Sum transaksjoner med eierne	777			777
Egenkapital 30.09.2021	18 971	5 913	16 505	41 389

2020 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 01.01.2020	16 540	5 540	15 238	37 318
Resultat før andre inntekter og kostnader		527	602	1 129
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger			-193	-193
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			-111	-111
Justering av forsikringsforpliktelsene			33	33
Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			48	48
Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			-223	-223
Totalresultat (udisponert)		527	379	906
Innbetalt egenkapitaltilskudd	991			991
Sum transaksjoner med eierne	991			991
Egenkapital 30.09.2020	17 531	6 067	15 617	39 215

2020 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 01.01.2020	16 540	5 540	15 238	37 318
Resultat før andre inntekter og kostnader	611	-136	609	1 085
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger			-49	-49
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			-39	-39
Justering av forsikringsforpliktelsene			12	12
Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			12	12
Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			-63	-63
Totalresultat	611	-136	546	1 021
Innbetalt egenkapitaltilskudd	1 043			1 043
Sum transaksjoner med eierne	1 043			1 043
Egenkapital 31.12.2020	18 194	5 404	15 784	39 382

Kontantstrømoppstilling

Kommunal Landspensjonskasse

MILLIONER KRONER	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2021 -30.06.2021	01.01.2021 -31.03.2021	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2020 -30.09.2020
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	-424	778	271	2 885	3 159
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter ¹	-211	-142	-69	-324	-227
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktivitet ²	695	-312	-302	-2 802	-2 827
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	61	323	-100	-241	105
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	659	659	659	900	900
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	720	983	560	659	1 005

¹ Utbetaling ved kjøp av driftsmidler.

² Netto innbetaling av egenkapitaltilskudd, opptak og nedbetaling av gjeld.

Noter til regnskapet

Kommunal Landspensjonskasse

Note 1 Regnskapsprinsipper og -estimer

Regnskapsprinsipper

Regnskapet i denne delårsrapporten viser delårsregnskapet for Kommunal Landspensjonskasse (KLP), for perioden 01.01.2021 – 30.09.2021. Regnskapet er ikke revidert.

Delårsregnskapet er avlagt etter Forskrift av 18. desember 2015 nr. 1824: Forskrift om årsregnskap for livsforsikringsforetak (årsregnskapsforskriften) og IAS 34 Delårsrapportering. Delårsregnskapet er utarbeidet etter samme prinsipper som årsregnskapet for 2020 med mindre annet er oppgitt.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2020. Foretakets årsrapport er tilgjengelig på klp.no.

Regnskapsestimater

Ved utarbeidelse av delårsregnskapet har ledelsen utøvet skjønn og benyttet estimater og forutsetninger som påvirker regnskapstallene. Faktiske tall kan derfor avvike fra benyttede estimater.

KLP følger løpende opp risiko knyttet til uførhet og om det er behov for å styrke uføreavsetningene. Ved fastsettelsen av forutsetninger for uførhet benyttes erfaringsdata til og med 2020 inkludert marginer som tar høyde for usikkerhet knyttet til Covid-19. Det er ikke foretatt uføreavsetninger knyttet til Covid-19 utover dette.

En mulig virkning av Covid-19 er lavere sysselsetting, nedgangstider og stigende uførhet i samfunnet som følge av dette. KLP vurderer denne risikoen som lavere for offentlig sektor.

Norsk Regnskapsstiftelse publiserte i september oppdaterte veiledende forutsetninger for pensjonsforpliktelser. I forhold til forutsetningene benyttet per 31.12.2020 er diskonteringsrenten for foretaksobligasjoner endret fra 1,7 % til 1,9 %. Samtidig er lønnsveksten endret fra 2,25 % til 2,50 %, folketrygdens grunnbeløp (G) endret fra 2,0 % til 2,25 % og pensjonsregulering er endret fra 1,24 % til 1,50 %. Samlet sett gir disse endringene en økning i balanseførte pensjonsforpliktelser for KLP med 169 millioner kroner per 30.09.2021.

Note 2 Verdiendring eiendomsinvesteringer

Porteføljen av investeringseiendommer inklusive investeringseiendommer eid via datterforetak er verdivurdert per 30.09.2021.

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
Verdiregulering inkludert valutaendringer	491	329	1 782	2 105	4 033
Valutasikring	240	-269	939	-2 138	-1 500
Netto verdiregulering inkludert valutasikring	731	60	2 721	-34	2 533

Note 3 Premieinntekter for egen regning

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
Forfalte premier, brutto	7 529	11 976	41 163	26 234	34 252
Overføring av premiereserve fra andre	0	-19	0	2 846	2 850
Sum premieinntekter for egen regning	7 529	11 957	41 163	29 081	37 102

Note 4 Erstatninger

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
Utbetalte erstatninger	5 590	5 192	16 344	15 346	20 704
Overføring av premiereserve til andre	0	12	8 346	7 667	7 656
Sum erstatninger	5 590	5 203	24 690	23 013	28 360

Note 5 Forsikringsrelaterte driftskostnader

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
Personalkostnader	146	129	518	487	691
Avskrivninger og nedskrivninger	49	44	147	130	179
Andre driftskostnader	72	51	225	207	302
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	266	224	891	825	1 172

Note 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser

For informasjon vedrørende prising av finansielle eiendeler og forpliktelser henvises det til note 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser i konsernregnskapet.

30.09.2021 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	639	715	4 793	5 170	25	25	5 457	5 910
Opptjente ikke forfalte renter	15	15	122	122	0	0	138	138
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 261	6 529	16 646	18 012	48	52	22 955	24 593
Opptjente ikke forfalte renter	22	22	190	190	0	0	212	212
Sum investeringer som holdes til forfall	6 937	7 281	21 752	23 495	74	78	28 762	30 853
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	4 605	4 698	48 018	49 421	188	194	52 811	54 313
Opptjente ikke forfalte renter	65	65	768	768	3	3	836	836
Utenlandske obligasjonslån	7 664	7 944	107 853	112 487	476	495	115 993	120 927
Opptjente ikke forfalte renter	80	80	1 555	1 555	7	7	1 641	1 641
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	12 414	12 787	158 194	164 231	673	699	171 281	177 717
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	3 039	3 053	0	0	3 039	3 053
Lån med offentlig garanti	0	0	66 667	67 104	0	0	66 667	67 104
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	7 978	7 978	0	0	7 978	7 978
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	304	304	0	0	304	304
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	77 989	78 439	0	0	77 989	78 439
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	19 351	20 068	257 935	266 164	747	777	278 033	287 009

FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI

30.09.2021 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	7	7	8 742	8 742	0	0	8 749	8 749
Utenlandske aksjer	0	0	38 215	38 215	0	0	38 215	38 215
Sum aksjer	7	7	46 958	46 958	0	0	46 965	46 965
Eiendomsfond	0	0	4 916	4 916	0	0	4 916	4 916
Norske aksjefond	0	0	89 390	89 390	714	714	90 104	90 104
Utenlandske aksjefond	0	0	25 056	25 056	0	0	25 056	25 056
Sum aksjefondsandeler	0	0	119 362	119 362	714	714	120 077	120 077
Norske alternative investeringer	0	0	1 862	1 862	9	9	1 870	1 870
Utenlandske alternative investeringer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum alternative investeringer	0	0	1 862	1 862	9	9	1 870	1 870
Sum aksjer og andeler	7	7	168 182	168 182	723	723	168 911	168 911
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	6 307	6 307	29 979	29 979	0	0	36 286	36 286
Utenlandske obligasjoner	693	693	18 652	18 652	0	0	19 345	19 345
Opptjente ikke forfalte renter	25	25	280	280	0	0	304	304
Norske obligasjonsfond	2 852	2 852	27 027	27 027	271	271	30 151	30 151
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	30 382	30 382	0	0	30 382	30 382
Opptjente ikke forfalte renter	133	133	2 127	2 127	14	14	2 274	2 274
Norske sertifikater	340	340	7 148	7 148	0	0	7 488	7 488
Utenlandske sertifikater	0	0	953	953	0	0	953	953

30.09.2021 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	3	3	0	0	4	4
Sum rentebærende verdipapirer	10 351	10 351	116 552	116 552	285	285	127 188	127 188
Norske utlån og fordringer	938	938	9 860	9 860	24	24	10 822	10 822
Utenlandske utlån og fordringer	575	575	5 486	5 486	68	68	6 129	6 129
Sum utlån og fordringer	1 513	1 513	15 346	15 346	92	92	16 951	16 951
DERIVATER								
Renteswapper	681	681	256	256	0	0	937	937
Aksjeopsjon	0	0	143	143	0	0	143	143
Valutaterminer	0	0	1 976	1 976	7	7	1 982	1 982
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	681	681	2 374	2 374	7	7	3 062	3 062
ANDRE FINANSIELLE EIENDELER								
Andre finansielle eiendeler	3 020	3 020	1 197	1 197	0	0	4 217	4 217
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	15 572	15 572	303 651	303 651	1 107	1 107	320 329	320 329
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	52	52	0	0	52	52
Valutaterminer	6	6	765	765	2	2	773	773
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	6	6	817	817	2	2	825	825

30.09.2021 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	2 995	3 353	0	0	0	0	2 995	3 353
Fondsobligasjonslån	1 670	1 639	0	0	0	0	1 670	1 639
Sum ansvarlig lånekapital mv.	4 664	4 992	0	0	0	0	4 664	4 992
FORPLIKTELSER TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	165	165	3	3	168	168
Utenlandske call money ¹	814	814	1 268	1 268	12	12	2 095	2 095
Sum forpliktelser til kredittinstitusjoner	814	814	1 433	1 433	15	15	2 262	2 262

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	549	663	4 445	5 101	11	12	5 005	5 775
Opptjente ikke forfalte renter	15	15	123	123	0	0	138	138
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 834	7 237	18 595	20 715	38	45	25 466	27 997
Opptjente ikke forfalte renter	24	24	211	211	0	0	236	236
Sum investeringer som holdes til forfall	7 422	7 940	23 374	26 149	50	57	30 846	34 146
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	4 137	4 434	42 451	46 231	171	188	46 759	50 852
Opptjente ikke forfalte renter	59	59	723	723	2	2	784	784
Utenlandske obligasjonslån	7 416	8 053	103 865	113 642	481	524	111 763	122 218
Opptjente ikke forfalte renter	81	81	1 658	1 658	8	8	1 746	1 746
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	11 693	12 626	148 697	162 253	662	721	161 052	175 600
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	3 251	3 307	0	0	3 251	3 307
Lån med offentlig garanti	0	0	63 148	64 699	0	0	63 148	64 699
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	10 101	10 101	0	0	10 101	10 101
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	314	314	0	0	314	314
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	76 814	78 421	0	0	76 814	78 421
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	19 116	20 566	248 884	266 823	712	778	268 711	288 167

FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	5	5	5 658	5 658	0	0	5 663	5 663
Utenlandske aksjer	0	0	25 492	25 492	0	0	25 492	25 492
Sum aksjer	5	5	31 150	31 150	0	0	31 155	31 155
Eiendomsfond	0	0	2 518	2 518	0	0	2 518	2 518
Norske aksjefond	0	0	68 489	68 489	537	537	69 027	69 027
Utenlandske aksjefond	0	0	17 123	17 123	0	0	17 123	17 123
Sum aksjefondsandeler	0	0	88 130	88 130	537	537	88 667	88 667
Norske alternative investeringer	0	0	2 978	2 978	14	14	2 992	2 992
Utenlandske alternative investeringer	0	0	3 437	3 437	0	0	3 437	3 437
Sum alternative investeringer	0	0	6 415	6 415	14	14	6 429	6 429
Sum aksjer og andeler	5	5	125 695	125 695	551	551	126 251	126 251
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	5 703	5 703	33 167	33 167	0	0	38 869	38 869
Utenlandske obligasjoner	398	398	21 810	21 810	0	0	22 208	22 208
Opptjente ikke forfalte renter	24	24	330	330	0	0	355	355
Norske obligasjonsfond	2 516	2 516	35 224	35 224	349	349	38 089	38 089
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	20 871	20 871	0	0	20 871	20 871
Opptjente ikke forfalte renter	95	95	1 714	1 714	13	13	1 822	1 822
Norske sertifikater	962	962	3 660	3 660	0	0	4 622	4 622

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Opptjente ikke forfalte renter	11	11	10	10	0	0	21	21
Sum rentebærende verdipapirer	9 709	9 709	116 786	116 786	362	362	126 857	126 857
Norske utlån og fordringer	1 348	1 348	5 542	5 542	43	43	6 934	6 934
Utenlandske utlån og fordringer	433	433	6 430	6 430	66	66	6 929	6 929
Sum utlån og fordringer	1 781	1 781	11 972	11 972	109	109	13 862	13 862
DERIVATER								
Renteswapper	1 000	1 000	60	60	0	0	1 060	1 060
Valutaterminer	12	12	78	78	0	0	91	91
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1 012	1 012	138	138	0	0	1 150	1 150
ANDRE FINANSIELLE EIENDELER								
Andre finansielle eiendeler	3 900	3 900	2 716	2 716	0	0	6 616	6 616
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	16 407	16 407	257 307	257 307	1 022	1 022	274 737	274 737
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	619	619	0	0	619	619
Valutaterminer	77	77	3 749	3 749	10	10	3 836	3 836
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	77	77	4 368	4 368	10	10	4 456	4 456

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	3 250	3 654	0	0	0	0	3 250	3 654
Fondsobligasjonslån	1 989	1 750	0	0	0	0	1 989	1 750
Sum ansvarlig lånekapital mv.	5 239	5 404	0	0	0	0	5 239	5 404
FORPLIKTELSER TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	48	48	3	3	51	51
Utenlandske call money ¹	993	993	26	26	13	13	1 031	1 031
Sum forpliktelser til kredittinstitusjoner	993	993	74	74	16	16	1 082	1 082

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	543	644	4 445	5 000	11	11	5 000	5 655
Opptjente ikke forfalte renter	19	19	101	101	0	0	120	120
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 547	6 923	16 993	18 918	38	44	23 578	25 884
Opptjente ikke forfalte renter	41	41	223	223	1	1	264	264
Sum investeringer som holdes til forfall	7 149	7 626	21 763	24 242	50	56	28 962	31 924
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	4 337	4 567	46 054	49 088	191	204	50 582	53 860
Opptjente ikke forfalte renter	60	60	725	725	3	3	788	788
Utenlandske obligasjonslån	7 366	7 880	101 144	109 202	468	503	108 979	117 585
Opptjente ikke forfalte renter	100	100	1 702	1 702	8	8	1 810	1 810
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	11 863	12 607	149 626	160 718	671	719	162 159	174 043
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	3 191	3 243	0	0	3 191	3 243
Lån med offentlig garanti	0	0	64 088	65 304	0	0	64 088	65 304
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	9 864	9 864	0	0	9 864	9 864
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	280	280	0	0	280	280
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	77 424	78 691	0	0	77 424	78 691
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	19 012	20 233	248 813	263 650	720	775	268 546	284 658

FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	7	7	6 581	6 581	0	0	6 588	6 588
Utenlandske aksjer	0	0	26 548	26 548	0	0	26 548	26 548
Sum aksjer	7	7	33 129	33 129	0	0	33 136	33 136
Eiendomsfond	0	0	4 031	4 031	0	0	4 031	4 031
Norske aksjefond	0	0	72 440	72 440	580	580	73 021	73 021
Utenlandske aksjefond	0	0	17 818	17 818	0	0	17 818	17 818
Sum aksjefondsandeler	0	0	94 290	94 290	580	580	94 870	94 870
Norske alternative investeringer	0	0	1 709	1 709	8	8	1 717	1 717
Utenlandske alternative investeringer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum alternative investeringer	0	0	1 710	1 710	8	8	1 718	1 718
Sum aksjer og andeler	7	7	129 128	129 128	588	588	129 724	129 724
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	6 604	6 604	30 995	30 995	0	0	37 600	37 600
Utenlandske obligasjoner	429	429	18 703	18 703	0	0	19 131	19 131
Opptjente ikke forfalte renter	28	28	368	368	0	0	396	396
Norske obligasjonsfond	2 632	2 632	36 415	36 415	337	337	39 384	39 384
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	28 828	28 828	0	0	28 828	28 828
Norske sertifikater	530	530	2 255	2 255	0	0	2 785	2 785
Utenlandske sertifikater	0	0	549	549	0	0	549	549

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Opptjente ikke forfalte renter	2	2	5	5	0	0	7	7
Sum rentebærende verdipapirer	10 226	10 226	118 119	118 119	337	337	128 681	128 681
Norske utlån og fordringer	570	570	15 446	15 446	27	27	16 043	16 043
Utenlandske utlån og fordringer	1 129	1 129	5 530	5 530	67	67	6 726	6 726
Sum utlån og fordringer	1 700	1 700	20 977	20 977	93	93	22 770	22 770
DERIVATER								
Renteswapper	775	775	1 018	1 018	0	0	1 792	1 792
Aksjeopsjon	0	0	219	219	0	0	219	219
Valutaterminer	109	109	4 706	4 706	16	16	4 831	4 831
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	884	884	5 943	5 943	16	16	6 843	6 843
ANDRE FINANSIELLE EIENDELER								
Andre finansielle eiendeler	0	0	2 543	2 543	0	0	2 543	2 543
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	12 816	12 816	276 710	276 710	1 034	1 034	290 560	290 560
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	0	0	0	0	0	0
Valutaterminer	0	0	326	326	1	1	327	327
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	0	0	326	326	1	1	327	327

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	3 135	3 561	0	0	0	0	3 135	3 561
Fondsobligasjonslån	1 764	1 592	0	0	0	0	1 764	1 592
Sum ansvarlig lånekapital mv.	4 898	5 152	0	0	0	0	4 898	5 152
FORPLIKTELSER TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	2 504	2 504	3	3	2 507	2 507
Utenlandske call money ¹	923	923	2 412	2 412	17	17	3 352	3 352
Sum forpliktelser til kredittinstitusjoner	923	923	4 917	4 917	19	19	5 859	5 859

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

Note 7 Virkelig verdi hierarki

30.09.2021 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
<i>Sertifikater</i>	0	340	0	340
<i>Obligasjoner</i>	0	7 025	0	7 025
<i>Obligasjonsfond</i>	2 986	0	0	2 986
Rentebærende verdipapirer	2 986	7 365	0	10 351
Utlån og fordringer	629	884	0	1 513
<i>Aksjer</i>	0	0	7	7
Aksjer og andeler	0	0	7	7
Finansielle derivater	0	681	0	681
Andre finansielle eiendeler	0	3 020	0	3 020
Sum selskapsporteføljen	3 615	11 950	7	15 572
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
<i>Sertifikater</i>	2 825	5 280	0	8 105
<i>Obligasjoner</i>	21 558	27 352	0	48 910
<i>Obligasjonsfond</i>	44 927	8 687	5 923	59 537
Rentebærende verdipapirer	69 310	41 319	5 923	116 552
Utlån og fordringer	15 029	317	0	15 346
<i>Aksjer</i>	43 887	375	2 696	46 958
<i>Aksjefond</i>	90 558	0	49	90 607
<i>Eiendomsfond</i>	0	1 125	3 791	4 916
<i>Spesialfond</i>	0	1 862	0	1 862
<i>Private Equity</i>	0	0	23 839	23 839
Aksjer og andeler	134 445	3 362	30 375	168 182
Finansielle derivater	0	2 374	0	2 374
Andre finansielle eiendeler	0	1 197	0	1 197
Sum kollektivporteføljen	218 784	48 569	36 297	303 651
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
<i>Obligasjonsfond</i>	278	7	0	285
Rentebærende verdipapirer	278	7	0	285
Utlån og fordringer	92	0	0	92
<i>Aksjefond</i>	714	0	0	714
<i>Spesialfond</i>	0	9	0	9
Aksjer og andeler	714	9	0	723
Finansielle derivater	0	7	0	7
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	1 085	22	0	1 107
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	223 484	60 542	36 304	320 329

30.09.2021 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	994	994
Sum investeringseiendom	0	0	994	994
FORPLIKTELSER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	6	0	6
Gjeld til kredittinstitusjoner	814	0	0	814
Sum selskapsporteføljen	814	6	0	820
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	817	0	817
Gjeld til kredittinstitusjoner	1 433	0	0	1 433
Sum kollektivporteføljen	1 433	817	0	2 249
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	2	0	2
Gjeld til kredittinstitusjoner	15	0	0	15
Sum investeringsvalgporteføljen	15	2	0	17
Sum finansielle forpliktelse som måles til virkelig verdi	2 262	825	0	3 087

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
<i>Sertifikater</i>	0	973	0	973
<i>Obligasjoner</i>	0	6 125	0	6 125
<i>Obligasjonsfond</i>	2 611	0	0	2 611
Rentebærende verdipapirer	2 611	7 098	0	9 709
Utlån og fordringer	680	1 102	0	1 781
<i>Aksjer</i>	0	0	5	5
Aksjer og andeler	0	0	5	5
Finansielle derivater	0	1 012	0	1 012
Andre finansielle eiendeler	0	3 900	0	3 900
Sum selskapsporteføljen	3 291	13 111	5	16 407
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
<i>Sertifikater</i>	1 310	2 360	0	3 671
<i>Obligasjoner</i>	22 932	32 375	0	55 307
<i>Obligasjonsfond</i>	53 799	4 010	0	57 809
Rentebærende verdipapirer	78 041	38 745	0	116 786
Utlån og fordringer	11 658	314	0	11 972
<i>Aksjer</i>	28 521	451	2 178	31 150

30.09.2020 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
<i>Aksjefond</i>	69 884	0	55	69 939
<i>Eiendomsfond</i>	0	15	2 504	2 518
<i>Spesialfond</i>	0	2 980	3 435	6 415
<i>Private Equity</i>	0	0	15 673	15 673
Aksjer og andeler	98 405	3 446	23 844	125 695
Finansielle derivater	0	138	0	138
Andre finansielle eiendeler	0	2 716	0	2 716
Sum kollektivporteføljen	188 104	45 359	23 844	257 307
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
<i>Obligasjonsfond</i>	362	0	0	362
Rentebærende verdipapirer	362	0	0	362
Utlån og fordringer	109	0	0	109
<i>Aksjefond</i>	537	0	0	537
<i>Spesialfond</i>	0	14	0	14
Aksjer og andeler	537	14	0	551
Finansielle derivater	0	0	0	0
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	1 008	14	0	1 022
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	192 403	58 484	23 850	274 737
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	963	963
Sum investeringseiendom	0	0	963	963
FORPLIKTELSER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	77	0	77
Gjeld til kredittinstitusjoner	993	0	0	993
Sum selskapsporteføljen	993	77	0	1 070
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	4 368	0	4 368
Gjeld til kredittinstitusjoner	74	0	0	74
Sum kollektivporteføljen	74	4 368	0	4 442
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	10	0	10
Gjeld til kredittinstitusjoner	16	0	0	16
Sum investeringsvalgporteføljen	16	10	0	26
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	1 082	4 456	0	5 538

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
<i>Sertifikater</i>	0	533	0	533
<i>Obligasjoner</i>	0	7 061	0	7 061
<i>Obligasjonsfond</i>	2 632	0	0	2 632
Rentebærende verdipapirer	2 632	7 594	0	10 226
Utlån og fordringer	1 464	236	0	1 700
<i>Aksjer</i>	0	0	7	7
Aksjer og andeler	0	0	7	7
Finansielle derivater	0	884	0	884
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum selskapsporteføljen	4 096	8 713	7	12 816
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
<i>Sertifikater</i>	549	2 260	0	2 809
<i>Obligasjoner</i>	16 038	34 028	0	50 066
<i>Obligasjonsfond</i>	52 460	8 534	4 250	65 243
Rentebærende verdipapirer	69 047	44 822	4 250	118 119
Utlån og fordringer	20 662	315	0	20 977
<i>Aksjer</i>	30 258	326	2 545	33 129
<i>Aksjefond</i>	74 016	0	55	74 070
<i>Eiendomsfond</i>	0	1 157	2 874	4 031
<i>Spesialfond</i>	0	1 710	0	1 710
<i>Private Equity</i>	0	0	16 188	16 188
Aksjer og andeler	104 274	3 193	21 662	129 128
Finansielle derivater	0	5 943	0	5 943
Andre finansielle eiendeler	0	2 543	0	2 543
Sum kollektivporteføljen	193 983	56 816	25 911	276 710
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
<i>Obligasjonsfond</i>	330	7	0	337
Rentebærende verdipapirer	330	7	0	337
Utlån og fordringer	93	0	0	93
<i>Aksjefond</i>	580	0	0	580
<i>Spesialfond</i>	0	8	0	8
Aksjer og andeler	580	8	0	588
Finansielle derivater	0	16	0	16
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	1 004	30	0	1 034
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	199 083	65 559	25 918	290 560

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	1 017	1 017
Sum investeringseiendom	0	0	1 017	1 017
FORPLIKTELSER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	0	0	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	923	0	0	923
Sum selskapsporteføljen	923	0	0	923
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	326	0	326
Gjeld til kredittinstitusjoner	4 917	0	0	4 917
Sum kollektivporteføljen	4 917	326	0	5 242
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	1	0	1
Gjeld til kredittinstitusjoner	19	0	0	19
Sum investeringsvalgporteføljen	19	1	0	21
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	5 859	327	0	6 186

Endringer i nivå 3 aksjer, unoterte SELSKAPSPORTEFØLJEN	Bokført verdi 30.09.2021	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 31.12.2020
Inngående balanse 01.01.	7	5	5
Solgt	0	0	0
Kjøpt	0	0	0
Urealiserte endringer	0	0	1
Utgående balanse 30.09./31.12.	7	5	7
Realisert gevinst / tap	0	0	0

Endringer i nivå 3 aksjer, unoterte KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 30.09.2021	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 31.12.2020
Inngående balanse 01.01.	2 545	2 170	2 170
Solgt	0	-23	-23
Kjøpt	0	112	377
Urealiserte endringer	151	-82	22
Utgående balanse 30.09./31.12.	2 696	2 178	2 545
Realisert gevinst / tap	0	1	0

Endringer i nivå 3 aksjefond, unoterte KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 30.09.2021	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 31.12.2020
Inngående balanse 01.01.	55	54	54
Solgt	0	0	0
Kjøpt	0	0	0
Urealiserte endringer	-6	1	1
Utgående balanse 30.09./31.12.	49	55	55
Realisert gevinst / tap	0	0	0

Endringer i nivå 3, Private Equity og eiendomsfond KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 30.09.2021	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 31.12.2020
Inngående balanse 01.01.	23 312	14 888	14 888
Solgt	-2 984	-1 121	-1 740
Kjøpt	7 604	4 013	8 341
Urealiserte endringer	5 622	3 831	302
Utgående balanse 30.09./31.12.	33 553	21 611	23 312
Realisert gevinst / tap	1 556	414	636

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom SELSKAPSPORTEFØLJEN	Bokført verdi 30.09.2021	Bokført verdi 30.09.2020	Bokført verdi 31.12.2020
Inngående balanse 01.01.	1 017	955	955
Solgt	0	0	0
Kjøpt	0	0	0
Urealiserte endringer	30	30	85
Annet	-53	-23	-23
Utgående balanse 30.09./31.12.	994	963	1 017
Realisert gevinst / tap	0	0	0
Sum nivå 3	37 298	24 813	26 935

Beløpene i nivåfordelingen finner man igjen i balansen, under de ulike porteføljenes fordeling av finansielle instrumenter til virkelig verdi og investeringseiendommer. Urealiserte endringer reflekteres på linjen «Verdiendringer på investeringer» i resultatet i de ulike porteføljene.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

Nivå 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

Nivå 2:

Instrumenter i dette nivået anses ikke å ha et aktivt marked. Virkelig verdi hentes fra observerbare markedsdata; dette inkluderer hovedsakelig priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 2 instrumenter henvises det til note 9 i konsernet for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Nivå 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes på markeder som anses som inaktivt. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger, hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos KLP er unoterte aksjer og private equity investeringer. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 3 instrumenter henvises det til note 9 i konsernet for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 9 i konsernet, for beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

I note 6 opplyses det om virkelig verdi av eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost. Den nivåbaserte fordelingen for disse postene vil være som følger: eiendeler klassifisert som hold til forfall vil inngå i nivå 1, utlån, og lån og fordringer vil inngå i nivå 2. Forpliktelser, målt til amortisert kost, vil være fordelt på følgende vis; ansvarlige lån fordelt i nivå 1 og i nivå 2, fondsobligasjonslånet vil vært fordelt i nivå 2, gjeld til kredittinstitusjoner vil vært fordelt i nivå 1. For informasjon vedrørende prising av disse rentepapirene henvises det til note 9 i konsernet.

På verdipapirene som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort en sensitivitetsanalyse, en endring i variablene til prisingen er rent informasjonsmessig vurdert til å gi lite merverdi utover det som allerede er oppgitt i noten. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5 % gi en endring i verdien på 1 865 millioner kroner per 30.09.2021 på eiendelene i nivå 3.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsakelig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det utgangspunkt i verdiene ved slutten av rapporteringsperioden.

I 3. kvartal ble det flyttet aksjer for 58 millioner kroner fra nivå 1 til nivå 2 og 86 millioner fra nivå 2 til nivå 1. Flyttingene skyldes endring i likviditet. Det er ingen flyttinger utover dette i KLP.

Note 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør

30.09.2021 MILLIONER KRONER					Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
	Brutto finansielle eiendeler/ gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp
EIENDELER							
Finansielle derivater	3 062	0	3 062	-801	-2 096	-201	260
Sum	3 062	0	3 062	-801	-2 096	-201	260
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER							
Sum eiendeler kollektivporteføljen	2 374	0	2 374	-800	-1 401	-201	253
Sum eiendeler selskapsporteføljen	681	0	681	0	-689	0	0
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	7	0	7	0	-5	0	6
Sum	3 062	0	3 062	-801	-2 096	-201	260
GJELD							
Finansielle derivater	825	0	825	-801	-56	-93	8
Sum	825	0	825	-801	-56	-93	8
PORTEFØLJEFORDELT GJELD							
Sum gjeld kollektivporteføljen	817	0	817	-800	-51	-93	0
Sum gjeld selskapsporteføljen	6	0	6	0	0	0	6
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	2	0	2	0	-4	0	2
Sum	825	0	825	-801	-56	-93	8

30.09.2020 MILLIONER KRONER					Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
	Brutto finansielle eiendeler/ gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp
EIENDELER							
Finansielle derivater	1 150	0	1 150	-127	-1 015	0	22
Sum	1 150	0	1 150	-127	-1 015	0	22
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER							
Sum eiendeler kollektivporteføljen	138	0	138	-126	-16	0	3
Sum eiendeler selskapsporteføljen	1 012	0	1 012	-1	-993	0	19
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	0	0	0	0	-6	0	0
Sum	1 150	0	1 150	-127	-1 015	0	22
GJELD							
Finansielle derivater	4 455	0	4 456	-127	-13	-5 527	83
Sum	4 455	0	4 456	-127	-13	-5 527	83
PORTEFØLJEFORDELT GJELD							
Sum gjeld kollektivporteføljen	4 368	0	4 368	-126	-6	-5 527	0
Sum gjeld selskapsporteføljen	77	0	77	-1	0	0	76
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	10	0	10	0	-8	0	7
Sum	4 455	0	4 456	-127	-13	-5 527	83

31.12.2020 MILLIONER KRONER					Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp
EIENDELER							
Finansielle derivater	6 843	0	6 843	-326	-5 795	0	1 089
Sum	6 843	0	6 843	-326	-5 795	0	1 089
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER							
Sum eiendeler kollektivporteføljen	5 943	0	5 943	-326	-4 860	0	970
Sum eiendeler selskapsporteføljen	884	0	884	0	-923	0	106
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	16	0	16	0	-12	0	12
Sum	6 843	0	6 843	-326	-5 795	0	1 089
GJELD							
Finansielle derivater	327	0	327	-326	-3	0	0
Sum	327	0	327	-326	-3	0	0
PORTEFØLJEFORDELT GJELD							
Sum gjeld kollektivporteføljen	326	0	326	-326	0	0	0
Sum gjeld selskapsporteføljen	0	0	0	0	0	0	0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	1	0	1	0	-3	0	0
Sum	327	0	327	-326	-3	0	0

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av nettingavtaler i KLP; hvilke muligheter KLP har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike nettingavtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner i balansen, samt en ytterligere tabell med tilsvarende informasjon sortert på de ulike porteføljene i selskapet.

Note 9 **Forpliktelser**

MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	6 719	5 873	2 258
Forskuddstrekk pensjonsordning	430	399	447
Leverandørgjeld	41	3	4
Derivater	825	4 456	327
Gjeld til kredittinstitusjoner	2 262	1 082	5 859
Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring	1 109	133	576
Øvrige forpliktelser	18	18	34
Sum forpliktelser	11 404	11 965	9 506

Note 10 **Kapitalkrav**

I Solvens II-balansen inngår eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. For eiendeler som har en annen verdi i regnskapet legges derfor mer-/mindreverdiene til. For KLPs forsikringsforpliktelser finnes det ikke observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som skal reflektere en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene.

Kapitalgruppe 1 fremkommer av Solvens II-balansen, samt fondsobligasjonslånet. Kapitalgruppe 2 består av ansvarlige lån og ikke-innbetalt supplerende kapital. Finanstilsynet har godkjent at KLPs vedtektsfestede etterinnkallingsrett kan regnes med som supplerende kapital med et beløp tilsvarende 2,5 % av foretakets premiereserve. Kapital som kan medregnes i kapitalgruppe 2 er begrenset oppad til 50 % av kapitalkravet.

Uten bruk av midlertidig fradrag i forsikringstekniske avsetninger er foretakets solvensgrad 289 % som er godt over foretakets mål om minst 150 %. Med det midlertidige fradraget er solvensgraden 326 %.

	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
SOLVENSGRAD ¹	289 %	264 %	282 %
MILLIARDER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
FORENKLET SOLVENS II BALANSE			
Eiendeler, bokført	694	635	652
Merverdier HTF/lån og fordringer	9	19	16
Merverdier øvrige utlån	0	0	0
Øvrige mer/mindreverdier	0	0	0
Utsatt skattefordel	0	0	0
Sum eiendeler etter solvens II	703	655	668
MILLIARDER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
FORENKLET SOLVENS II BALANSE			
Beste estimat	629	579	596
Risikomargin	14	16	14
Ansvarlige lån/fondsobligasjonslån	5	5	5
Andre forpliktelser	19	21	18
Utsatt skatteforpliktelse	1	1	1
Sum forpliktelser etter solvens II	668	622	634
Eiendeler minus forpliktelser	35	32	33
- Utsatt skattefordel	0	0	0
+ Fondsobligasjonslån	2	2	2
Basiskapital - kapitalgruppe 1	37	34	36
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 1	37	34	36
Ansvarlige lån	3	3	4
Basiskapital - kapitalgruppe 2	3	3	4
Supplerende kapital	12	12	11
Supplerende kapital - kapitalgruppe 2	12	12	11
Fradrag for maks. kapital i gruppe 2	-8	-7	-7
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 2	8	8	8
Utsatt skattefordel	0	0	0
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 3	0	0	0
Tellende ansvarlig kapital under Solvens II	45	43	43
Markedsrisiko	7	7	7
Diversifisering markedsrisiko	-2	-2	-2
Motpartsrisiko	0	0	0
Forsikringsrisiko	14	15	14

	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
Diversifisering forsikringsrisiko	-3	-3	-3
Diversifisering generelt	-3	-3	-3
Operasjonell risiko	3	3	3
Tapsabsorberende evne til utsatt skatt	-1	-1	-1
Solvenskapalkrav (SCR)	15	16	15
Det lineære minstekapitalkravet (MCR_lineær)	7	10	8
Minimum	4	4	4
Maksimum	7	7	7
Minstekapitalkravet (MCR)	7	7	7
Solvensgrad ¹	289 %	264 %	282 %

¹ Endelig beregning av solvensgrad per 31.12.2020 gir en solvensgrad på 282 %. Dette er en reduksjon på 4 % mot tidligere rapportert.

Note 11 **Leieavtaler**

MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
BRUKSRETTEIENDELER		EIENDOM	
Inngående balanse 01.01.	1 081	204	204
Tilgang	0	981	981
Avskrivninger	-81	-78	-104
Utgående balanse 30.09. / 31.12.	1 000	1 108	1 081

MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
LEIEFORPLIKTELSER		EIENDOM	
Inngående balanse 01.01.	1 099	210	210
Tilgang	0	981	981
Avdrag	-65	-70	-92
Utgående balanse 30.09. / 31.12.	1 034	1 121	1 099

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3.kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
EIENDOM					
Rentekostnader leiefordringer	6	7	19	10	17
Rentekostnader leiefordringer	6	7	19	10	17

Note 12 Pensjonsforpliktelser

MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
Balanseført netto forpliktelse 01.01.	594	508	508
Resultatført pensjonskostnad	83	71	95
Resultatført finanskostnad	10	11	15
Aktuarielle gevinster og tap	169	193	49
Innbetalt premie/tilskudd	-101	-42	-71
Balanseført netto forpliktelse 30.09./31.12.	755	741	594

FORUTSETNINGER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
Diskonteringsrente	1,90 %	1,40 %	1,70 %
Lønnsvekst	2,50 %	2,00 %	2,25 %
Folketrygdens grunnbeløp (G)	2,25 %	1,75 %	2,00 %
Pensjonsregulering	1,50 %	0,99 %	1,24 %
Arbeidsgiveravgiftssats	14,10 %	14,10 %	14,10 %
Finansskatt	5,00 %	5,00 %	5,00 %

Effekten av endringer i forutsetningene er en økning av forpliktelsen med 169 millioner kroner per 30.09.2021. Endringen er ført under "Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet".

Note 13 **Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen**

MILLIONER KRONER	3. kvartal 2021	3. kvartal 2020	01.01.2021 -30.09.2021	01.01.2020 -30.09.2020	01.01.2020 -31.12.2020
Rentekostnader ansvarlig lån	32	35	93	181	212
Underkurs ansvarlig lån	0	1	0	343	343
Rentekostnader fondsobligasjonslån	16	17	47	52	67
Øvrige kostnader knyttet til selskapsporteføljen	17	25	66	50	91
Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	65	78	206	627	712

Note 14 **Premiereserve**

MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
Premiereserve mv. 01.01.	456 055	459 343	459 343
Netto frigjorte reserver som følge av endringer i offentlig tjenestepensjon 1. januar 2020	0	0	-22 081
Andre endringer	24 765	14 247	18 794
Premiereserve mv. 30.09. / 31.12.	480 820	473 589	456 055

MILLIONER KRONER	30.09.2021	30.09.2020	31.12.2020
Pensjonskapital mv. 01.01.	1 478	2 064	2 064
Netto frigjorte reserver som følge av endringer i offentlig tjenestepensjon 1. januar 2020	0	0	-63
Andre endringer ¹	70	-596	-523
Pensjonskapital mv. 30.09. / 31.12.	1 548	1 468	1 478

¹ Andre endringer i 2020 er negativ grunnet flytting fra investeringsvalgporteføljen til kollektivporteføljen.